౧౧

సృష్టిలో తీయనిది

[నా జీవితంలో భగవంతుడు ప్రసాదించిన గొప్పవరం - ఒకానొక స్నేహం ఆ స్నేహ బీజం మద్రాసులో ఒక సంజవేళ - అంకురించింది; పూలు పూచింది; నాజీవితం నిండా పరిమళాలు వీచింది; వీస్తుంది.

ఆస్నేహం — అటువంటి మరొక స్నేహం మరి ప్రపంచంలో వుండ బోదని నేను గర్వించే స్నేహం — ఎంత పరిపూర్ణమయినదంటే, ఏనాడో ఒకనాడు ఈ నిండుకుండ తొణికి ఒలికి పోతుందేమోనని భయం వేస్తుం టుంది. ఇంత పాలకడలిలోనూ ఎక్కడినుండో ఒక విషబిందువు పడు తుందేమోనని శంక కలుగుతుంటుంది.

ఆ భయాన్నిపోగొట్టుకోవడానికనా —

అన్ని బంధాలకన్నా పవిత్రమైన స్నేహబంధానికి జోహారుగానూ — రాసిన ఇది, కథ కాదు, నాలో ఒక భాగం.

నెలరోజులకు పైగా అస్వస్థుడిగా వుండగా మనసులోకి ప్రవేశించిన ఈ కథను కొద్దికొద్దిగా చెప్పగా చిత్తును నా శ్రీమతి రాసింది. ఆ తర్వాత

ఆరు నెలలు పట్టింది కథను ముగించడానికి. ఈకథ ప్రచురింపబడి నాక పాఠకులనుండి వచ్చిన వుత్తరాలు నేను జీవితంలో సంపాదించిన పెన్నిధులుగా భావిస్తుంటాను.

ఈ కథలోని మహాలక్ష్మి కర్నూలులో వుండేది. నేను తేలుమందు నమ్మే వాడికోసం—అరచేతిలో తేలుని పట్టుకు నిల్చున్నది మద్రాసు 'ఫోర్ట్' స్టేషన్ ఎదుట చెట్టుక్రింద. కేకలు తినడం, పోలీసులు నూరి బయట వదలడం మొదలయినవన్నీ వేర్వేరు వ్యక్తులతో వేర్వేరు సమయాలలో మద్రాసులో జరిగాయి.

పోతే జయంతి—పూర్తిగా ఊహించిన పాత్ర. ఆమెకు మిత్రులిద్దరూ ప్రేమించడం – అన్నదికూడా నూటికి నూరు పాళ్లు ఊహాగానమే. కథకు 'బలం' కోసం ఈ 'ప్రేమ'ను చేర్చడం జరిగింది.

ఇదమిత్థం – అని ఒక ఉద్దేశాన్ని వుంచుకుని, దానిని నొక్కి చెప్పేందుకై పాత్రలను, సంభాషణలను, సంఘటనలను వర్ణనలను వాడుకునే కోవకు చెందుతుంది ఈ కథ.

మరొక్క చిన్న మాట.

తాను ఎంతో చక్కటి అపూర్వమైన చమత్కారాన్ని అందాన్ని కల్పననో, వాక్యాన్నో, వర్ణననో, మలుపునో తనరచనలో ఒక చోట రత్నంలా పొదిగి, పాఠకుడు ఆ రచనను అలా చదువుతూ వస్తు వస్తూ హఠాత్తుగా ఈ మిరుమిట్లు గొలిపే రత్నం ఎదుట పడి, ఆశ్చర్యపడి 'భళీ' అంటాడు కదా అని ఎదురు చూస్తాడు ప్రతిరచయితా.

కాని సాధారణంగా ఆ 'రత్నం' పాఠకుడి దృష్టికి అనకుండానే పోతుంది. పైపెచ్చు రచయిత అతి సామాన్యంగా భావించిన ఒక భాగాన్ని ఎత్తిచూపి "ఆహా! ఏమి రాశారండీ!" అంటాడు పాఠకుడు సంస్కార

సూచకంగా నవ్వి వూరుకుంటాడు రచయిత. ఇది అందరు రచయితలకూ ఒకప్పుడు కాకపోతే ఒకప్పుడు అనుభవంలోకి వస్తుందని నా ఊహ.

అట్లా పాఠకుడిని 'కనుక్కోండి చూద్దాము' అని నేను దాచిన 'రత్నం' ఈకథచివరి వాక్యం. మరి అది రత్నమేనా. అయితే ఎందుకు? లేక అది వుత్తి రాయేనా....మీరు గుర్తించకల్గితే ధన్యుడిని.

ఈ కథ శీర్షికకు తోడ్పడిన "సృష్టిలో తీయనిది స్నేహమేనోయీ" అన్న మధుర గీతాన్ని రాసినవారు శ్రీ ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారనుకుంటాను వారికి నా కృతజ్ఞత!]

అలవాటు చొప్పున సాయిబాబు ఆ సాయంకాలం తన పెట్టి తెరిచాడు. బట్టలన్నిటినీ పక్కకు తొలగించి ఒక ఫొటోను తీసి చేతిలో ఉంచుకున్నాడు; ఓ నిముషం చూశాడు. 'చూసి రెండు నెలలయింది...' అనుకున్నాడు. ఆ ఫోటోను పెట్టేసి బట్టలు సర్ది పెట్టెను మూసేశాడు.

చూస్తుండగా ఏదో అలికిడయినట్లనిపిస్తే తిరిగి చూశాడు. మహాలక్ష్మి నిలబడిఉంది... పాతికేళ్ళు దాటని మహాలక్ష్మి. పగలు ఏడింటినుండి రాత్రి పదింటిదాక తన నూనె కొట్టులోనే తేలిమునిగే నరసయ్య అర్ధాంగి మహాలక్ష్మి.

ఆమె తనగదిలోకి అంత చొరవగా రావడం సాయికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ఇందాకట్నుంచీ ఆమె ఇక్కడే నిల్చుందేమో... సాయికి కొద్దిగా కోపం కూడా వచ్చింది.

"ఏం కావాలండీ?"—కాస్త కటువుగానే అడిగాడు.

మహాలక్ష్మి నవ్వింది... "అబ్బే—ఏమీ వద్దండీ...! ఆ ఫోటో మీ ఆవిడదా...?"

"ఆ!"

"మీకు పెళ్ళి కాలేదన్నారు?"

"అవును. కాలేదు..."

మళ్ళా నవ్వింది మహాలక్ష్మి— "భలేవారే! ... పెళ్ళి కాలేదంటారు. పెళ్ళాం ఫోటో ఉందంటారు..." అంటూ వచ్చి మూల ఉన్న పేము కుర్చీలో కూర్చుంది. సాయికి మహాచిరాకుగా ఉంది. మరొకరయితే తక్షణమే గది బయటికి వెళ్ళిపొమ్మనవచ్చు... ఈవిడ ఎవరో కాదే... సాక్షాత్తూ ఇల్లుగలావిడ : తాను ఈ క్రొత్తవూళ్ళో, ఉద్యోగానికి వచ్చి, హోటలులో దిగి, ఒక గదికోసం వెతుకుతున్నప్పుడు చాలా మంది యజమానులు బ్రహ్మచారికి గది అద్దెకివ్వటానికి నిరాకరించినప్పుడు ఈ యింటి నరసయ్యకూడా కాస్త తటపటాయించినప్పుడు, భర్తకు నచ్చజెప్పి తనకీమాత్రం వసతినిప్పించినావిడ... ఈవిడని వెళ్ళిపొమ్మని ఎలా చెప్పడం?

"ఏదో ఆలోచిస్తున్నట్లున్నారు? ... నే వెళ్ళిపోతా లెండి..." అని లేవబోయింది—

"అబ్బే... ఆలోచన ఏమీలేదు లెండి—" అన్నాడు సాయిబాబు.

మహాలక్ష్మి మళ్ళా కూచుంది.

కూచుని చెప్పింది: "నేనా ఫోటోనుగురించి అడగడం తప్పేమో? ఏమీ అనుకోకండి. పనిమనిషి వెంకటమ్మ ఒకటి రెండుసార్లు చూచినట్లుంది. నాతో చెబుతే ఏదో కుతూహలం కొద్దీ..."

సాయి ఆశ్చర్యం పెద్దదయింది.

పనిమనిషి చూసి ఈవిడతో చెప్పిందా? కొన్నికొన్ని విషయాలు ఎలా రెక్కలమీద పరుగెడుతాయో!! ఇంకా నయం.... ఆ ఫోటో తాను ఉంచుకున్న సానిదానిదనీ, దాని కోసం తన జీతమంతా తగలేస్తున్నాననీ పాకిపోలేదు... అలా గనక ప్రచారమయిందా, తా నిహ కాదనలేడు. అప్పుడు తాను రోడ్డంబట వెళ్తుంటే కొన్ని వింత దృష్టులు తనమీద ప్రసరించేవి కాబోలు! 'నిప్పులేనిదే పొగరాదు లెండి'—అని కొందరు ఆర్యులు భాష్యం చేసేవాళ్ళు కాబోలు!

—అనుకుంటూ పెట్టె తెరిచి ఆ ఫోటోని తీశాడుసాయి.

ఆ ఫోటో మూలలో ఒకటి నలిగినట్లుంటే దానిని కొనగోటితో అతి జాగ్రత్తగా సరిచేసి, అరచేత నుంచుకొని ఓసారి చూశాడు... హఠాత్తుగా మహాలక్ష్మికి ఆ ఫోటోను అందిచ్చాడు.

అతడిచేయి చేతికి తగిలింది. కాని అది తెలుసుకుని ఝల్లుమన్నది ఒక్క మనసే. ఆ జల్లు ఆగిన మరుక్షణం ఆమె పడ్డ ఆశ్చర్యానికి అంతులేదు. మళ్లీ మళ్లీ చూసింది ఆఫోటోను!

అక్కడ—సాయిబాబు వయసువాడే—ఒక యువకుడి మొహం ఉంది. అతడికళ్ళల్లో ప్రశాంతిమయినఆకర్షణ, అయస్కాంతంలా వెలుగుతూంది.

సాయిబాబు మహాలక్ష్మి మొహాన్ని గమనిస్తున్నాడు.

"ఇతను మీ అన్నయ్యా? తమ్ముడా?" అని ప్రశ్నించింది ఆమె.

"అతను నా మిత్రుడు—" అన్నాడుసాయి... ఆమాటలు చెప్పలేని భావసముద్రాన్ని వాటిలోకి వృథాగా పొందుపరుస్తూ—

"మీరు ఈవాళరాత్రి మాఇంట్లో భోంచేయకూడదూ?"

"అబ్బే ఎందుకులెండి—"

"మావాళ్ళు పక్కవూళ్లో పెళ్ళికి వెళ్లారు. రాత్రికి నేనొక్కర్తినే భోంచేయాలి—"

"ఇంకెప్పుడయినా..."

"మీ కులంవాళ్ళం కాదనా...?"

"అది కానే కాదండి—"

"మీ యిష్టం..." అని లేచి గుమ్మందాకా నడిచి, తిరిగిచూసి, నవ్వి — "వస్తా —" అని వెళ్ళింది మహలక్ష్మి.

సాయిబాబులో ఒకటి రెండు ప్రశ్నలు మిగిలాయి. వాటికి జవాబులు వెదకడానికి అతడికి యిష్టం లేకపోయింది.

ఫోటోను భద్రంగా దాచాడు. బట్టలు మార్చుకుని హోటలుకు వెళ్లాడు. భోజనం ముగించుకుని వచ్చి మేడమెట్లు ఎక్కుతుంటే—'మంచి దినము నేడే—మహరాజుగా రమ్మనావే—' వినబడింది... మహాలక్ష్మి కాబోలు... డాబామీద పడుకున్నాడు. కమ్మని సంగీతంలా గాలి వీస్తూంది. ఆవలించిన ఆకాశంమీద ఎవరో మణులను పారేసుకున్నారు. ఆ మణుల మధ్య చందమామ దొర్లుతున్నాడు.

సాయిబాబు మనస్సు మేఘమై మదరాసు పరుగెత్తింది...

సముద్రతీరం చేరింది.

అక్కడ, తనూ, రాజూ ఎన్నివందల సాయంకాలాలు గడిపారు! ఆ రోజుల్లో తనకేదీ ఉద్యోగం లేదు. రాజు దినపత్రికలో ఉంటుండేవాడు; ఇప్పుడూ ఉన్నాడు. తను నాలుగింటికల్లా సముద్రతీరం చేరుకునేవాడు. అక్కడో చిన్నగుడి, దాని

ముందో మంచినీళ్ళబావి ఉండేవి... దానికి తిన్నగా నీటిబడ్డున కూచునేవాడు. అయిదున్నరకల్లా రాజు వచ్చేవాడు.

ఎన్ని కబుర్లు! ఎన్ని అభిప్రాయాలు! ఎన్ని విమర్శలు ...చుట్టుపక్కల జనాన్నే మరిచిపోయేవారు... ఒక్కోసారి రాత్రి పదీ పదకొండూ అయ్యేది... హోటలువాడు భోజనాల టైము అయిపోయిందనేవాడు.

ఒక్కో సాయంకాలం రాజు—"సాయీ!...'మనసున మల్లెల మాలలూగెనే—' పాడవూ!" అనేవాడు. అది కాకపోతే 'ఓహో!వి భావరీ...' అడిగేవాడు తనకేమంత గొప్పగా పాడ్డానికిరాదు... అయినా, ఆకాశం ఒడిలో, అలలసన్నిధిలో, వెన్నెల తియ్యదనంలో, మి తుడి సన్నిధిలో—మనసు భాషకందని భావాలను విరజిమ్ముతుంటే—హృదయం అవ్యక్తమయిన ఆనంద భారంతో క్రుంగిపోతుంటే-అలాఅలా నెమ్మదిగా పాడుకోవడంకన్న జీవితంలో ఇంకేమీ వద్దనిపించేది. ఎప్పుడయినా తను పాడడానికి జంకితే రాజు అనేవాడు... "సాయీ! సృష్టిలో మనిషికి మాటలంటూ వచ్చిన తర్వాత ఉత్తమ పరిణామం, పద్యమూ పాటా, పాడుకోగల్గిన స్వరం ప్రతీవాడికీ అంతో యింతో ఉంటుంది. ఆ ఉద్వేగమూ, ఆ ఆనందమూ కలిసి పాడుకోవడం... ఎంతో మధురమైన అనుభూతి—"

"మరి నువ్వు పాడరాదూ—?" అని తనడిగితే రాజు నవ్వేసేవాడు...రాజు ఎంత చక్కగా నవ్వుతాడనీ...తనకొక్కటే కోపం. లక్షసార్లు చెప్పినా రాజు సిగరెట్లుమానడు కదా. రోజుకో పెట్టె తగలెడతాడు. గట్టిగా తిడితే ఓ నవ్వు పారేస్తాడు. ఏం చెయ్యడమో—?

ఒకసారి...చంద్రగ్రహణం తెల్లవారుఝామున ఉందనగా ముందరరాత్రే తామిద్దరూ ఓ జంపకానా, ఫ్లాస్కు నిండా టీ, పేక ముక్కలూ, పట్టుకుని సముద్రతీరం చేరుకున్నారు. దొంగతనంగా రాజు రెండు సిగరెట్టు పెట్టెల్ని పంట్లాం జేబుల్లోకి తోసెయ్యడం తనకు తెలియదనుకున్నాడు...బీచి ఒడ్డున కాసేపు యిటూ అటూ తిరిగారు. పది దాటింది...వ్యాహ్యాళికొచ్చినజనం అంతా వెళ్ళిపోయారు. ఇహ ఉండలేకపోయిన రాజు సిగరెట్టు వెలిగించాడు. తనేమీ పలక్కుండానే...రాజు "ఏం చెయ్యను సాయీ! ఎంత ప్రయత్నించినా మానలేకపోతున్నాను. అయినా మునుపు ఇరవై కాల్చేవాడిని. ఇప్పుడు పదహారే—తెలుసా?" అన్నాడు.

ఒక దీపంకింద జంపకానా పరుచుకుని పేకాట మొదలు పెట్టారు. మధ్యలో ఒక రిక్షావాలా వచ్చాడు. "రిక్షా కావాలా సామీ?" అన్నాడు. ఎవరూ జవాబివ్వలేదు. ఈ సారి రిక్షావాడు—"రిక్షా ఎక్కండి స్వామీ! పొద్దు కానా బాగుండును...ఐదు రూపాయలు దా—" అన్నాడు, అంతే! హఠాత్తుగా లేచి

వాడి చెంపమీద ఒక్కటిచ్చుకున్నాడు రాజు. ఆ రిక్షావాడు హడలి పరుగెత్తాడు ... "వెధవలు-మనం ఎవరనుకుంటున్నాడో-" అంటూ వచ్చి కూచున్నాడు రాజు. ఇంకో అరగంటలో ఓ పోలీసు జవానొచ్చాడు. తామిద్దరమూ డబ్బు పెట్టి పేకాడుతున్నామని మందలించడానికి వచ్చినవాడిని ఆటలో మూడోవాడికింద కూచోబెట్టాడు రాజు.

రిక్షావాడిని కొట్టిన కోపమూ రాజే; పోలీసువాడిని పేకాటలోకి చేర్చిన సౌమ్యమూ రాజే.

అలాంటివాడు తన మిత్రుడు...తమ అనుబంధం మహాలక్ష్మిలాటి మామూలు మనుషుల కెలా తెలుస్తుంది?

తమాషా! రాజు ఫోటోని చూసి "మీ అన్నయ్యా తమ్ముడా?" అని అడిగిందావిడ. ఇదివర కిద్దరుముగ్గురు అలాగే అడిగారు. తమ ఇద్దరిమధ్యా అంత పోలికలున్నట్లు తనకు తెలియదు. పైపెచ్చు తను రాజుకన్న నాలుగంగుళాల పొడుగు. తన మొహం కోలగా ఉంటుంది. రాజు నవ్వితే అతడిగుండ్రటి బుగ్గలమీద సొట్టలు పడతాయి. ఇటీవలే తన నొక్కులజుత్తు నెరవడం ప్రారంభించింది. తలంటి పోసుకున్న రోజున రాజు తల నల్లటి పట్టు తివాసీలా ఉంటుంది... అలాంటప్పుడు మహాలక్ష్మికాని. మరొక్కరు కాని ఆ ప్రశ్న ఎలా వేస్తారో?... రేపు ఉత్తరం రాసేటప్పుడు రాజుకు మహాలక్ష్మి గదిలోకి వచ్చిన సంగతి రాయాలి...

మదరాసు వెళ్ళిన సాయిమనసు మత్తులో కలిసి పోయింది.

2

—తెల్లవారింది.

సాయి లేచి మొహం అదీ కడుక్కొని ఎలక్ట్రిక్ స్టవ్ మీద పాలు కాచుకుని తాగాడు. పేపరు చదివిన పిమ్మట స్నానం. తర్వాత డైరీ రాసుకోవడం—ఒక పుట్టినరోజు సందర్భాన రాజు డైరీ కొనివ్వడంతో ఎనిమిదేళ్ళ క్రింద మొదలయింది ఈ అలవాటు – డైరీ అయింతర్వాత నెమ్మదిగా బయలుదేరి దారిలో హోటలులో భోజనంచేసి ఆఫీసుచేరడం —ఇదీ మామూలు ...

ఆరోజూ సాయి అలాగే ఆఫీసు చేరాడు.

చేరగానే హెడ్ క్లర్కు సతాయింపు మొదలవుతుంది, ఓ పదిరోజుల క్రిందట ఆయన సాయిని కేకేసి, ఫలానా బడికి వెళ్ళి వాళ్ళ మూడో అబ్బాయి జీతం కట్టి రమ్మన్నారు. సాయి ఆపని చెయ్యనన్నాడు. అక్కడినుండి ఆ హెడ్ క్లర్కు ఎప్పుడు తప్పులు వెదకెడు సత్పురుషుడై కూచున్నాడు. ఆయన బారినుండి తప్పించుకోవడానికని సాయి, ఆఫీసు పదింటికే అయినా, తొమ్మిది మ్ముప్పావుకే చేరేవాడు రోజూ.

ఇవాళ—

"మిస్టర్ సాయిబాబూ!" హెడ్‌క్లర్కు పిలుపువిని లేచివెళ్ళి ఆయన టేబిల్ దగ్గర నిల్చున్నాడు సాయి.

"ఏమిటీ ప్రాప్లు? కింది వాళ్ళకు రాసే ఉత్తరాలకాపీలు పై అధికారులకు పంపరాదని చెప్పలే?... పై పెచ్చు ఎందుకీ చాంతాడు వాక్యాలు!!... నీ బియ్యే జ్ఞానమంతా ఇక్కడేమీ ఒంపక్ఖర్లేదు—" అని ఎడాపెడా అరిచి ఆ ఫైలుని కింద పారేశాడు.

సాయి మాట్లాడకుండా వెళ్ళి తన కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. ప్యూన్‌ను పిలిచి కింద పడివున్న ఫైలును తియ్యమన్నాడు. హెడ్‌క్లర్కు కోపానికి ఘాతం వేసినట్లయింది. అయినా ఆయన ఏమీ మాట్లాడలేదు.

మధ్యాహ్నం లంచ్ ఇంటర్వెల్ తర్వాత ఓ గంట గడిచింది.

రవూఫ్ అన్న అక్కౌంట్సు గుమాస్తా సాయి దగ్గరకు వచ్చాడు. అవీ ఇవీ ఏవో మాట్లాడి సాయిని పక్కకు రమ్మన్నాడు. అతి రహస్యంగా పది రూపాయలు అప్పివ్వమని కోరాడు. సాయి దగ్గర అంతలేదు. పోనీ, అయిదు చూడమన్నాడు రవూఫ్. తన దగ్గర ఉన్నది రెండే రూపాయలనీ, దానితో యింకా మూడురోజులు గడవాలని చెప్పాడు సాయి.

అయితే రూపాయిస్తే సర్దుకుంటానన్నాడు రవూఫ్. జీతం రాగానే ఇచ్చేస్తా నన్నాడు. ఇచ్చి వెళ్ళి కూచుని తన పని చూసుకోసాగాడు సాయి.

హెడ్‌క్లర్కు అతడి దగ్గరకు వచ్చాడు. ఆయన చేతిలో ఒక పొడుగాటిపట్టీ ఉంది—"చూడు సాయిబాబూ! ఎల్లుండి ఆదివారంనాడు మన ఆఫీసరువారి ఇంట్లో ఉపనయనం ఉంది. ఆసందర్భంలో అబ్బాయికి ఆఫీసువాళ్ళు ఒక ఉంగరం యివ్వాలని నిశ్చయించాం! అందుకని నువ్వో రెండురూపాయలయినా ఇవ్వాలి!" అని తేనెలొలుకుతూ పలికాడు ఆయన.

ఆ ఉపనయనం ఆహ్వానము ఏది తన పేరిటికి రాలేదని, అంచేత తను రెండు రూపాయిలు ఎందుకివ్వాలో తెలియదని అయినా తనదగ్గర ఒక్క రూపాయే ఉందని, గనక ఏమీఇవ్వ లేనని చెప్పాడు సాయిబాబు.

"ఇందాకా రవూఫ్‌కు అయిదు రూపాయలిచ్చావే..." అని ఎదుర్కొన్నాడు. హెడ్‌క్లర్కు.

సాయి చెప్పిన నిజం ఆయనకు పచ్చి అబద్ధమయింది.

సాయిబాబు మనసు వికలమయింది.

మనిషి మనిషిలా ఎందుకు అనుమానించాలి? ఎందుకిలా వేటాడాలి? రోగం, దారిద్ర్యం, భూకంపం, మరణం—ఇలాటి చిక్కులు ఎన్నో ఉండగా—అవన్నీ చాలవన్నట్లుమనిషి

మనిషి నెందుకు అసహ్యించుకోవాలి...? తోటివారి నెందుకు ద్వేషించాలి? హాయిగా మనసూ మనసూ విప్పిమాట్లాడుకో రెందుకు? తన సుఖం ఇంకొకరిదిగా, ప్రక్కవాడి కష్టం తన దిగా జీవించ రెందుకు? ! అలా అందంగా ఆనందంగా జీవించ డానికి కావలసింది స్నేహభావం. ఆ భావమే దైవం. అది అమృతం. అది అద్వితీయమైన బంధం. దాని పవిత్రత, దాని నైర్మల్యం తెలుసుకుంటే. ప్రతి వ్యక్తికీ నిజమైనమైత్రి ప్రతి వారితో ఉంటే, ప్రపంచంలో అసలు బాధలే ఉండవేమో... ఆ విషయంలో తనెంత అదృష్టవంతుడు. అన్నతలపుతో ఆఫీసు లోని సంఘర్షణలకు సమాధానం చెప్పుకుంటూ నడుస్తున్నాడు సాయిబాబు. అది సాయంకాలం ఆరుగంటలవేళ. అలాపార్కు వైపు నడిచాడు. ఈ గుంటూరులో అదేం ఖర్మో కూచుందా మంటే పార్కులో ఒక్క చదరపుడుగు పచ్చిగడ్డి కనబడదు....

—అలా బజారు వెంబడి నడుస్తున్నాడు సాయిబాబు.

ఒకచోట జనం గుమికూడి వున్నారు. ఎవరో అబ్బాయి డప్పు వాయిస్తున్నాడు. వాడి పక్కనే యింకొకడు పేకముక్క లతో గారడీ చేస్తున్నాడు. సాయి అక్కడ నిలుచున్నాడు. తర్వాత ఆ గారడీవాడు పాముకూ, ముంగిసకూ పోట్లాట పెట్టాడు. పాపం, ముంగిసకు ఆవేళ బొత్తిగా పనిచేయాలని లేనట్లే ఉంది. కాని చేయక తప్పిందికాదు. వాటికో ట్రేడ్ యూనియనా, ఏవన్నానా...? అది అయింతరువాత ఆ

గారడీవాడు తన గురుప్రసాదమయిన మంత్రం గల తాయెత్తులను కేవలం ప్రజలమీాది ప్రేమకొద్దీ అమ్ముతున్నానన్నాడు. ఆ తాయెత్తు దగ్గరఉంటే పాముకాని, తేలు కాని, మరొకటి గాని కరవదనీ, కరిచినా విషం ఎక్కదనీ ఎక్కినా చావరనీ చెప్పి ఒక ఇంగువడబ్బా తెరిచాడు. దాన్నిండా లుకలుక లాడుతూ నానారకాల తేళ్లు తిరుగుతున్నాయి... ఒకప్రతి తేలుని చేత్తో తీసుకుని వాడుతాయెత్తుల అమ్మకానికి జనం చుట్టూ తిరగ నారంభించాడు. ఎవరయినా సరే ఒక తాయెత్తుని చేతిలో ఉంచుకొని ఈ తేలుతో కుట్టించుకోవచ్చునసీ, ఏమీాకాదనీ హామీా ఇవ్వసాగాడు వాడు. అయినా ఎవరూ ముందుకురాలేదు, పాపం, వాడిమొహం వెలవెల బోతూంది. ఇంత కంఠశోష వృథా యేనా... అన్పించినట్లుంది. ఆఖరికి వాడి కళ్లు ఆ గుంపులో ఉన్న సాయిబాబుమీాద పడ్డాయి. అతడిని తేలుని పట్టుకోమని ఆహ్వానించాడు గారడీవాడు. కొంతమందికి సాధారణంగా తేలుకుడితే విషంఎక్కదు. అలాంటి వాళ్ళలో సాయి ఒక్కడు. అతడికి ఆ విషయం తెలుసు. అయినా ముందుకొచ్చి ఆ తేలునీ తాయెత్తునీ తీసుకున్నాడు. జనం అంతా ఆశ్చర్యంగా అతడివైపు చూశారు, తేలు కొండెం సాయిచేత్తో ఒకటి రెండుసార్లు ఆనుకుంది. సూది గ్రుచ్చినట్లుంది సాయికి. అతిడేమీా ఉలకలేదు, పలకలేదు.

"చూశారా! నా తాయెత్తు మహిమ—" అని సగర్వంగా అరిచాడు గారడీవాడు. సాయిఏమీ పలకలేదు. చాలాతాయెత్తులు అమ్ముడుపోయాయి. గారడీవాడు ఉచితంగా ఒక తాయెత్తు నివ్వబోతే వద్దని, హోటలుకు నడిచాడు సాయి. ఆ పాటికి చీకటవుతూంది. భోజనం ముగించాడు. దారిలో ఒక సినిమాథియేటరు కన్పించింది, ఆ సినిమా బాగుందనీ ఎవరో అన్నారు కానీ తానులేక రాజూ, రాజులేక తానూ సినిమాలకు వెళ్ళరే.

3

ఇల్లు చేరాడు సాయి దాదాపు ఎనిమిదిగంటలయి ఉంటుంది. తనగది తాళం తీయబోతుండగా మహాలక్ష్మి వచ్చింది. ఆమె చేతిలో ఓ కవరుంది.

"ఇది సాయంకాలం వచ్చింది..." అని అతడి చేతికి అందిచ్చింది చిరునవ్వుతో.

ఆ ఏటవాలు అక్షరాలు ఎవరివో చూడకుండానే చెప్పగలడు సాయి. అతడి గుండె ఆనంద తాండవం చేసింది... ఇవాళ తాను రాజుకు రాద్దామనుకుని, ఆఫీసు గొడవలలోపడి రాయలేదు... కాని తనకు రాజే రాశాడు! అదేవిటోగాని

తమ ఇద్దరిలో ఒకరు ఏదయినా అనుకున్న రోజున దూరంగా ఉన్న అవతలివారికీ అదే ఆలోచన వస్తుంది... ఇలా ఇంతకు ముందు చాలాసార్లు జరిగాయి— ఇదంతా తమ ఇద్దరిమధ్య మాత్రమే జరుగుతుందన్న నమ్మకం కేవలం భ్రమేనా—లేక దీని వెనక యేదైనా ఒక శక్తి అంటూ వున్నదా? అనిపించింది సాయికి.

ఆపాటికి గదిలో అడుగుపెట్టి లైట్ వేశాడు. కవరు చింపబోతూ పక్కకు తిరిగి చూస్తే మహాలక్ష్మి ఇంకానిలబడి వుంది. ఒక్క క్షణం ఆవిడను చూశాడు. ఆమె ముక్కుపుడక లోని వజ్రం మెరిసింది. ఆమె చూపు మెరిసింది. మాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయిందామె.

కవరులో ఇరవయి రూపాయలకు బ్యాంక్ డ్రాఫ్ట్ఉంది! ఆశ్చర్యపడ్డాడు సాయి. అదే పడవద్దని రాశాడు రాజు తన ఉత్తరంలో. తనకు పత్రికలోవాళ్ళు ఇంక్రిమెంటుగా పతుబకాయి యాభై రూపాయలు ఇచ్చారనీ, సాయి పరాయివూళ్ళో ఎనభై రూపాయల జీతంతో ఇబ్బంది పడుతూంటే ఈ ఇరవయీ కాస్త సాయంగా ఉండగలవనుకుంటున్నానని కూడా రాజు రాశాడు.

తనచేతిలోవున్నది ఒక్క రూపాయి. ఇంకా గడవ్వాలసినవి మూడురోజులు. హోటలుటిక్కెట్లు రెండేఉన్నాయి.

ఎలాగా అని ఆలోచిస్తున్న తన ప్రశ్నకు మూడు వందలమైళ్ళ దూరాన వున్న రాజు సమాధానం ఇచ్చాడు! సాయి గుండె లో వెచ్చగా ఏదో వెలిగింది.

అంతసేపూ తాను కూర్చున్న పెట్టె అటూ, ఇటూ వాలడం గుర్తించి లేచాడు సాయి. కదిలించి చూస్తే పెట్టె కింద ఏదో ఉన్నట్టు తోచింది. పెట్టె జరిపి చూశాడు... చవకబారు శృంగార గ్రంథం ఒకటి నిద్రపోతూంది!

ఇందుకనే నన్నమాట పెళ్ళికాని అబ్బాయిలకు గదులు దొరకడం కష్టం.

సాయికి నరసయ్యమీద జాలివేసింది. రేపు ప్రొద్దున్నే ఇంకోగది వెతుక్కో వలసి వచ్చినందుకు సాయిమీద కూడా జాలివేసింది.

4

అస్తమిస్తున్న సూర్యుడి ఆఖరి కిరణాలు రంగు రంగుల చేతులై వ్యాపించిన ఆకాశం కింద, అలల చేతులతో అంద రినీ అందుకోవాలనీ ముందుకొస్తున్న సాగరుడి చేరువగా తమ మామూలుచోట కూర్చుని ఉత్తరాలు చదువుకుంటున్నాడు

రాజశేఖరం. ప్రక్కగా సిగరెట్టు పెట్టె, దానిమ్మీదుగా అగ్గిపెట్టె కూర్చున్నారు.

అతనికో పది అడుగుల దూరంలో ముగ్గురమ్మాయిలు కూర్చుని ఏదో మాట్లాడు కుంటున్నారు.

వెళ్ళిన నాలుగు నెలలలోనూ సాయి దాదాపు ముప్పై ఉత్తరాలు రాశాడు. వాటిలో రెండో మూడో ఘనతవహించిన తపాలాశాఖవాళ్ళు మింగారు. రాసిన ఉత్తరాలు అందలేదని తెలిసినప్పుడు ఏమిటో బాధగా వుంటుంది. సాయిఎంత చక్కటి ఉత్తరాలు రాస్తాడనీ—అవి చదువుతుంటే అతను పక్కనేఉండి పలకరిస్తున్నట్లుంటాయి—అనుకుంటూ రాజు ఆ కట్టలోనుండి, తాను రెండు నెలల క్రిందట పంపిన ఇరవై రూపాయల డ్రాఫ్టు అందగానే సాయిరాసిన పదహారు పేజీల ఉత్తరం తీసుకుని ఇంకోసారి చదివాడు. అదంతా ఏదో సినిమాలాఉంది ...ఆ గారడి వాడెవడో తాయెత్తు లమ్మితే వాడితో కలిసి తమ ప్రజలను మోసం చేశాడట. అందుకని శిక్షగా ఒకపూట భోజనం చెయ్యటం మానాడుట. ఆ ఉత్తరం రాగానే చదివేసరికి. రాజుకి భలే కోపం వచ్చింది. దగ్గరుండి చీవాట్లు వేసేవాళ్ళు లేకపోతేసరి! అసలే హోటలు భోజనం; అదికూడా సరిగ్గా లేకపోతే ఆరోగ్యం ఏమౌతుందనీ తను ఆ ఉత్తరానికి ఘాటుగా జవాబు రాశాడు. అది పనిచేసిందల్లేఉంది. ఆ తర్వాత తాను హోటలు మానేసి, ఒక మెస

లావిడ ఇంటో భోజనం చేస్తున్నాననని రాశాడు. అది రాస్తూ రాస్తూ, 'నువ్వు రోజుకు ఎన్ని సిగరెట్లు కాలుస్తున్నావు? ఇంకా పన్నెండేనా—' అని అడిగాడు సాయి. ఏం చెయ్యడం... కబుర్లు చెప్పడానికి తానుకూడా పక్కన లేకపోయె కదా!... ఇంక సిగరెట్లు తాగక ఏం చేస్తానని తన ఉద్దేశ్యం పాపం సాయి ఉంటే కనీసం వారానికి ఏడుసార్లు అయినా, 'సిగరెట్లూ—లంగ్ కేన్సరూ' అన్న విషయంమీద కూలంకషమయిన లెక్చరిచ్చేవాడు. ఎక్కడెక్కడికో వెళ్ళి ప్రసిద్ధ వైద్యుల అభిప్రాయాలూ, కేన్సరుమీద పరిశోధనల ఫలితాలూ ఉన్న వార్తాపత్రికల కట్టింగులూ అవీ తెచ్చి ఎదుట పెట్టి మరీ అడిగేవాడు. కాని ఏమిటో తన బలహీనత—సిగరెట్లు బొత్తిగా లేకపోతే పిచ్చాసుపత్రి చేరవలసిందే—మరీ సాయి వెళ్ళిన తర్వాత...

"ఏమ్ బరాజీలూ!" అని గొంతుక తనవైపు హాఠాత్తుగా వస్తే ఉలిక్కిపడి చూశాడు రాజు. ఆ ముగ్గురమ్మాయిలలో చివరి రింగులమ్మాయి ఏదో కొంపలంటుకుపోయినట్లు అనుస్తూంది. ఆడదంటే ఎంత లాలిత్యముండాలి! మరీ వీళ్ళిలా అయిపోతున్నారే అనిపించింది రాజుకు.

మొన్న పత్రికలో ప్రకటన ఇవ్వడానికి వచ్చిన వి. ఎస్. రావ్ అడిగితే సాయికి తప్పకుండా ఉద్యోగం యిస్తానన్నాడు. వి. ఎస్. రావ్ కంపెనీ అంటే ఎంత మంచిదనీ—! పోయిన

సంవత్సరం మూడు నెలల జీతం బోనసుగాయిచ్చారట. సాయిగ్గనక అది దొరికితే—ఇద్దరూ కలసి మళ్ళీ ఈ ఇసకలో జీవితాన్ని నిండుగా జీవించవచ్చు... ఆ చంద్రగ్రహణం రాత్రి తలచుకుంటే ఇప్పటికీ నవ్వొస్తుంది...

ఒకసారి ఏమయిందంటే—

మౌంట్ రోడ్డులో పెద్ద ఇరానీ హోటలొకటి కొత్తగా తెరిచారు... ఆ తెరిచిన మర్రోజు సాయంకాలం అక్కడికి వెళ్ళారు. తమ ఇద్దరి జీవితాలలోనూ అల్లాంటి హోటల్లోకి వెళ్ళటం అదే మొదటిసారి. తెల్లటి యూనిఫారంలో అప్పుడే ఓడ దిగిన వాడిలా వచ్చాడు. సర్వర్ ఏం కావాలని ఇంగ్లీషులో అడిగాడు. "కేక్స్" అని తానంటే "బిస్కట్స్ ఆల్సో" అన్నాడు సాయి. సరే రెండు నిమిషాల్లో వాడొక పళ్ళెంలో ఒక దొంతర కేకులూ, ఓ అరవీసెడు బిస్కట్లూ ఇంకో పళ్ళెంలోనూ తెచ్చిఉంచాడు. "కేక్స్" అని డంబంగా ఆర్డరిచ్చినప్పుడు ఇన్ని కావాలని చెప్పకపోతిమే— ఇప్పుడు వాడేమో మన వేషాల్ని చూసి ఇన్ని తెచ్చి పెట్టాడు. వీటిని వెనక్కు తీసుకు పొమ్మనడం ఎంత చులకన—అని మథన పడ్డారు. తామిద్దరూ ... ఎలాగయితేనేం అరగంట కుస్తీపట్టి—ఆ రెండు ప్లేట్లూ ఖాళీ చేసేసరికి గుడ్లల్లోకి కేకులొచ్చాయి! బిల్లు అయిదుంపావలా మాత్రమే అయింది. ఆ తర్వాత తెలిసింది. అన్ని కేకులూ తినివుండనక్కర్లేదని... ఆ సర్వర్ మేము

అంతకు ముందువారం నుండి తిండిలేక మాడిపోతారను కున్నాడేమో—

మరోసారి—

ప్రధాన మంత్రిగారొస్తే ఆయన్ను చూడాలని కార్పొరేషన్ భవనం ఎదుట నిలబడ్డారిద్దరూ... జనం కిటకిటలాడి పోతున్నారు. తీరాచేసి ఆయన కారులో వచ్చేసరికి- అంత వరకూ తాము గమనించలేదు. తమచుట్టూవున్న ఓ పాతిక మంది నల్లజండాలుచూపించి ఏదో అరిచారు- అంతే! టపటప పోలీసులు చుట్టుముట్టేసి ఆ గుంపు గుంపునంతా 'వేన్'లోకి ఎక్కించేశారు- ఆ గుంపు నట్టనడుమ తాముండిపోయారు. మాకేమో తెలీదు మొర్రో అంటే ఆ సబ్ఇన్స్పెక్టరు వింటేనా ఆ వేన్లో తీసుకెళ్ళి తాంబరానికి ఆరుమైళ్ళతర్వాత రోడ్డంటూలేని ప్రదేశాన వదిలేశారు. తనకు విపరీతమయిన కోపం వచ్చింది. సాయికిదొక పెద్దజోకు అన్పించింది. విరగ బడి నవ్వాడు... నెమ్మదిగా ఆ ఆరుమైళ్ళూ నడిచివచ్చి ఎల క్ట్రిక్ ట్రెయినెక్కి- రాత్రి ఎప్పుడో గదిచేరారు... ఇదంతా పత్రికకెక్కించి పోలీసువాళ్ళని దుయ్యబడతానంటే- వద్దంటే వద్దని అడ్డం పడ్డాడు సాయి-

తమ తొమ్మిదేళ్ళ పరిచయంలో అలాంటి ఇంద్రధనస్సు లెన్నో...! 1952లో ఒక సాయంకాలం తాను చచ్చిచెడి

రాజమండ్రిలో ఆ మెయిలెక్కకపోతే సాయి తన వాడయ్యేవాడేనా—

ఆరోజు—రాజమండ్రిలో—బండి కదిలిపోతూంటే కనపడ్డ పెట్టెలోకి సూట్ కేసుతో ఎక్కేశాడు తాను—గుమ్మందగ్గరే నిలబడ్డాడు. ఈ లోపుగా నోటినిండా తాంబూలంతో ఒక అడ్డపంచాయన వచ్చాడు. వచ్చీరాని తెలుగుతో—"ఇది రిజర్వుడుపెట్టె. దిగి పొమ్మన్నాడు." తనెంతో శాంతంగా జవాబిచ్చాడు. తనకు సీటు అక్కర్లేదనీ, తనుఅక్కడే నిల్చుంటాననీ: విజయవాడలో దిగిపోతానని ఎంతచెప్పినా ఆ లుంగీ వాడువినడే! పై పెచ్చువాడి బలగం నలుగురైదుగురొచ్చితనొక పల్లెటూరి బైతులా బెదిరించసాగారు. ఈ లోపుగా గోదావరి స్టేషను వచ్చింది. వాళ్లు తన్ను దిగిపొమ్మని బలవంతం చేస్తున్నారు. ఈ లోపుగా హోల్డాలుతో ఎక్కాడు ధోవతి కట్టుకున్న యువకుడు. ఎక్కి చెమట తుడుచుకుంటున్నాడు. అతడి మీదా పడ్డారు సహృదయులు. ఏమీ మాట్లాడకుండా ఒక్క-క్షణం వాళ్ళను చూసి తన్ను చూశాడు. తనేమీ చెప్పకుండానే పరిస్థితిని గ్రహించాడు. "మీరేం దిగనక్కర్లేదు ... ఏమిటో వీళ్ళ అజమాయిషి నే చూస్తా—" అని హోల్డాల్ మీద తీరికగా కూర్చున్నాడు. వాళ్లేదో బెదిరించ బోయేసరికి "ఇంకో వంద మందిని పిలిపిస్తా ఈ పెట్టెలోకి... ఇందులో

అన్ని సీట్లూ రిజర్వ్ కాలేదు... ఏమిటి విూ అక్రమం—"
అనాడు. అంతే వాళ్ళు కిక్కురు మనలేదు... అంత తీవిలోనూ ప్రవర్తించిన ఆ వ్యక్తి విజయవాడ వచ్చేసరికి తనకు వంద జన్మల నుండి తెలిసినవా డయ్యాడు—

—"అదేవిటే... చేతిలో ఉత్తరం ఎగిరిపోతుంటే అలా కళ్ళు తెరుచుకునే కూచుంటాడేం—" అంది రింగులమ్మాయి.

"కవికుమారుడు కాబోలే లీలా;" అని ఘల్లుమంది మూరెడు జడావిడ.

ఎగిరిపోతున్న ఆ ఉత్తరాన్ని నల్లచీర అమ్మాయి అందుకున్న క్షణాన్నే తన చేతిలో ఉత్తరం లేకపోవడం గమనించిన రాజు ఇటు చూసి, లేచివచ్చి ఆ అమ్మాయి చేతినుండి సాయి ఉత్తరాన్ని అందుకొని కృతజ్ఞత తెలిపి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆ అమ్మాయిలు ముగ్గురూ తమ సంభాషణ కొనిచ్చారు.

5

"అదికాదు జయా! నువ్వు ఆ యిల్లు విడిచి వచ్చేయరాదూ—" అంది లీల–నల్లచీరమ్మాయిని చూసి.

"ఏలాగే లీలా–నా తర్వాత చెల్లెలొకతె ఉంది

కదా—నేను వస్తే అదేమవుతుంది? అదీకాక నేను ఎక్కడకు వెళ్ళడం?" అని అడిగింది జయంతి—"ఎంత తాగుబోతయినా ఆయన మానాన్న ... అది మా యిల్లు—"

"నిజమే—చేతికందిన కొడుకు పోవడం ఎవరినయినా కదిలించివేస్తుంది—" అంది మూరెడు జడమ్మాయి.

"అమ్మ పోయిన ఆరు నెలలకు అన్నయ్య పోవడం నా దురదృష్టం వసంతా!" అంది జయంతి.

లీల మళ్ళీ అంది: "అవన్నీ సరే నమ్మాయ్, ఇప్పుడు ఉద్యోగంచేసి ఆ ఇల్లు నిలబెట్టుతున్నది నువ్వు... అట్లాంటప్పుడు ఎంత తండ్రి అయినా రోజూ తిట్లూ కొట్లూ భరిస్తూ ఎంతకాలం ఈ ఉండడం—అన్నీ?"

"రాజకుమారుడు కీలుగుర్రంమీద వచ్చేదాకా—" నవ్వుతూ అంది వసంత.

"ఏమోనమ్మా—తీరాచేసి రాజకుమారుడొచ్చి—ఊఁ, గుర్రంమీద కూచో, అనేసరికి మా చెల్లాయి, మా నాన్నా అంటూ బయలుదేరదూ ఈవిడగారు—"-ఇది లీల.

"రాజకుమారుడు మంచివాడయితే వాళ్ళిద్దరికీ వేరే గుర్రం ఏర్పాటు చేస్తాడులే..."

ఇందాక ఉత్తరాన్ని గాలికి విడిచినాయన వెళ్ళిపోయాడు కాబోలు అంది జయంతి మనస్సు.

6

—నెమ్మదిగా నడుస్తున్నాడు రాజశేఖర్. పైక్రాఫ్ట్స్ రోడ్ మీద ఎన్ని పాత పుస్తకాలషాపులుంటాయనీ—అక్కడో దానిలో ఇరవై నిమిషాలుగడిచింది. 'చర్చిల్ యుద్ధ ప్రసంగాలు' కాపీ ఒకటి ఆరణాలకు కొన్నాడు అది కొత్తదయితే నాలుగు రూపాయలు!

మద్రాసులో ఇదొక సౌకర్యం. మంచి పాత పుస్తకాలు చాలా చౌకగా దొరుకుతాయి. బేరమాడ్డం తెలియాలి—అంతే..

"ఏమండోయ్ రాజశేఖరంగారూ!"

మాలతి. తన ఆఫీసులో టైపిస్టు. ఆమెను గురించి ఏదేదో అంటారు. కాని మంచిమనిషి. పక్కన ఆమె భర్త కాబోలు. "వీరు మా శ్రీవారు. పేరు శ్రీనివాస్. ఆవులకూ మేకలకూ ఇంజక్షన్లిస్తుంటారు. ఈయన రాజశేఖరంగారని మా అఫీసులో 'సబ్'... మీ ఇద్దరిదీ సిగరెట్ల గోత్రం" అంది మాలతి. ఆ అమ్మాయి ఎప్పుడూ అంతే. చలాకీగా ఉంటుంది.

"ఈ ఆడవాళ్లు ఇంతేనండి... వేరే పనేమీ ఉండదు వీళ్ళకు. వీళ్లేమో పిచ్చిపిచ్చిగా ఆ ఊలుమీదా, ఈ పూసల మీద తగలెయ్యొచ్చు—మన సిగరెట్ల దగ్గర కొచ్చేసరికి యుద్ధాని కొస్తారు..." అన్నాడు శ్రీనివాస్.

రాజు నవ్వాడు. ఒక్క నిముషం అదీ ఇదీ మాట్లాడిం తర్వాత ఆ దంపతులు రాజుని ఆదివారం తమ యింటికి భోజ నానికి రమ్మన్నారు. వెళ్ళిపోయారు.

7

హోటల్‌లో భోజనం ముగించాడు రాజు. బయటికి వచ్చి సిగరెట్ వెల్గించబోయేసరికి ఇందాక మాలతీ శ్రీని వాసులు మాటలు గుర్తుకొచ్చాయి... సాయికీ తనకూ కూడా ఈ సిగరెట్ల విషయంలోనేగా పేచీ—సాయిని విడిచి నాలుగు నెలలయింది....ఆ వి. ఎస్. రావుతో ఇంకోసారి ఖచ్చితంగా మాట్లాడేసి—సాయిని రాజీనామా ఇచ్చి వచ్చేయమని రాసే యాలి.

గది చేరాడు రాజు.

నాన్న రాసిన ఉత్తరం మళ్ళీ చదివాడు. చెల్లెలు ఇం దిర పెళ్ళి విషయమే ఆరు పేజీలు రాశారు నాన్న. ఆయన అనేదేవిటంటే—'...అతడి శాఖ వేరే అయినప్పటికీ అది

మంచి సంబంధం. తెలిసినవాడు గనక కట్నం ఇవ్వక్కర్లేదు. ఈ సంబంధం గనక జారిపోతే ఇందిరకు ఇప్పట్లో పెళ్ళి కాదు. కనక సాయిబాబుతో మాట్లాడి నాకు వీలయినంత త్వరగా సమాధానం రాయి—'

"ఊహూ!" అనుకున్నాడు రాజు. తాను చెబితే సాయి కాదనడు. అదికాక ఇందిర బంగారు బొమ్మలా ఉంటుంది.

తమ మైత్రి ఆధారంగా సాయిచేత—బహుశా అతని కిష్టంలేని పని చేయించడం దారుణం... సాయంతట సాయే, పెళ్ళిచేసుకోవాలను కొని, ఇందిర ఎవరో తెలియకుండా చూసి ఇష్టపడితే సరేకాని... తానుగా వెళ్ళి సాయిని అడగడం జరగదు. ఇది అభిమానమా అని ప్రశ్నించుకున్నాడు రాజు. కాదు. సాయీ తనూ ఒక్కరే. తమ యిద్దరి మనసూ ఒక్కటే. తను చూస్తూ చూస్తూ నాన్న రాసినట్టు చెయ్య లేదు. ఆ కిడపలో గనక నాన్న, అమ్మా, ఇందిరా తాను పంపించే వందలతో నెట్టుకొస్తున్నారు. రిటైరయిన పంతులకు పెద్ద ఆదాయం ఏం వస్తుంది గనక—నాన్న కట్నం ఇవ్వడం కష్టం. మరయితే ఇందిరకు పెళ్ళి కాదేమో... ఏదో ఆదర్శం పేరిట తను స్వార్థమే ఆలోచించి చెల్లెలికి సాయం చెయ్యవల సిన అవకాశం వచ్చినప్పుడు తన కర్తవ్య నిర్వహణకు వెను దీస్తున్నాడా?—ఆదర్శం చాలా పెద్దపదం... అదేమిటో మరి, తనంతట తానుగా ఈ విషయంలో సాయిని ఏవిధంగానూ

ప్రోత్సహించలేదు. అలా గనక చేస్తే—ఎక్కడో ఏదో లోపం జరిగినట్లుంటుంది. ఏదో ద్రోహం చేసినట్లనిపిస్తుంది. సాయికి తనకూ మధ్య ఉన్న కనపడని విలువలలో ఒకదానిని నేలమీద పడేసి దానిమీద నడిచిపోయినట్లుంటుంది...ఇదంతా నాన్నకు ఎలా రాయడం—

చాలాసేపు వరకు రాజుకు నిద్ర రాలేదు.

ఆ రాత్రే గుంటూరులో సాయి హెడ్‌క్లర్క్ కలలో ఒక రాజీనామా పత్రం రెపరెపలాడింది. దానికింద సంతకం ఎవరిదో సరిగా తెలియక ఆయన మథనపడ్డాడు.

8

రెండు రోజుల తర్వాత రఫ్గాఫ్ రూపాయి యివ్వకుండానే సాయి మదరాసు చేరాడు. అంతకుముందో వారం నాడే మహాలక్ష్మి గుంటూరు విడిచిన విషయం సాయికి తెలిస్తే ఆశ్చర్యపడేవాడు కాడేమో...

పొద్దున ఎనిమిదింటికి రైలు దిగిన దాదిగా ఒక్కక్షణం విడిచిపోకుండా గడిపారు రాజూ సాయీ.

ఆ సాయంత్రం సముద్రం హోరుమని పొంగింది. పొంగి వాళ్ళిదరినీ పలకరించి వెళ్ళింది.

ఇలా బీచిరోడ్ వెంబడి కూడా పెద్ద పెద్ద భవనాలు కట్టేసి, నాగరికతను ఇక్కడికూడా లాక్కురావడం ఏమంత బాగా లేదని చెప్పాడు సాయి. ఈలోపుగా రాజు సిగరెట్టు వెలిగించాడు. కేన్సర్ వైరస్ మీద తానిటీవల చదివిన వ్యాసం గురించి సాయి చెబుతుండగా ఎవరో ఒకావిడ రెండేళ్ళ పాపాయిని నడిపించుకుంటూ అటు ప్రక్కగా వెళ్ళింది. హఠాత్తుగా ఆమె నల్లచీర చూసి రాజు గుండె లిప్తమాత్రం ఆగింది.

అబ్బే, ఆమె కాదు–

మూడు రోజుల క్రింద తను సాయి ఉత్తరాలన్నీ తెచ్చుకుని ఇక్కడ కూచుని చదువుకున్నానన్నాడు రాజు. "చదువుకుంటూ మధ్య ఉలిక్కిపడ్డాను. లక్ష్మణుడు ముక్కు కోయగానే శూర్పణఖ అరిచిన అరుపు వినబడింది. తీరాచూస్తే ఎవరో అమ్మాయి, చాల మామూలుగా ఉంది... ఆవిడ గారు బఠాణీల కోసం అంత లలితంగా కేకేశారన్నమాట..."

రాజుతో బాటు నవ్వి సాయి చెప్పాడు... "ఇంకా నయం... ఏ రేసు కోర్సుకో, క్రికెట్ మేచీకో వెళ్ళి చూడు... అంతవరకూ చాలా నార్మల్‌గా ఉన్న అమ్మాయిలు... బాట్స్‌మెన్ బౌండరీ కొట్టేసరికి ఆరడుగుల ఎత్తు ఎగిరి, కెవ్వుమని గీ పెడతారు...

"కానీ దేవుడి దయవల్ల అందరు ఆడవాళ్లు అట్లా

అయిపోలేదు—" అని రాజు ఆ రోజు తన చేతిలో ఉత్తరం ఎగిరిపోతే ఒక నల్ల చీరమ్మాయి ఎలా అందిచ్చిందీ చెప్పాడు.

"అలా పోతాయనే నీ ఉత్తరాలన్నింటినీ ఒక ఫైల్లో గుచ్చుతున్నాను" అన్నాడు సాయి.

రాజుకు నాన్న ఉత్తరం గుర్తుకొచ్చింది. ఒక్క మాటంటే చాలు... 'వీల్లేదు' అనుకున్నాడు.

రాత్రి తొమ్మిదింటికి, వెన్నెల వారి దారిన చల్లిన మల్లెల మీదుగా నడిచి గది చేరారు. రాజు ఆ పూట హోటలు వద్దన్నాడు. బ్రెడ్ కొనుక్కొచ్చుకున్నారు. స్టవ్ మీద బ్రెడ్ ముక్కలు రోస్ట్ చేసుకున్నారు. అవి తిని, పాలు తాగి మళ్ళీ కబుర్లలో పడ్డారు. రాజు రిపోర్టరుగా మొన్న తానో ప్లానింగ్ కమిటీ వద్దకు వెళ్ళినప్పుడు. ఒక ఆఫీసరు వారు తన పరిపాలన క్రింద వెయ్యిన్నూటపదహారు హెక్టేకర్ల మేరకు జపాను వరిసాగు చేయిస్తున్నామని చెప్పగా, తను లేచి హెక్టేకర్ అంటే ఏమిటని అడిగినప్పుడు ఆ కమిటీలో వున్న ఇరవై మంది ఎలా మౌనవ్రతం అవలంబించింది వివరించాడు. గుంటూరు రైల్వేస్టేషన్ సమీపంలోని ఓవర్ బ్రిడ్జిమీద ఇనపపూచలకు పాపాయిల బొమ్మలకు వేసినట్లు నానా

రంగులూ వేసి, అదో అలంకారమని అనుకున్నవారి కథ చెప్పాడు సాయి.

కథలూ, నవ్వులూ, విమర్శలూ అవుతుండగానే కోడి కూసింది. తెలతెలవారుతుండగా సముద్రాన్ని చూడాలని మిత్రులిద్దరూ లేచారు.

9

వి. ఎన్. రావుగారు ఆయన ఆఫీసు గదిలో కూచుని ఓ ఫైలు చూస్తున్నారు.

అందులో వున్న ఉత్తరం ఒక ప్రకటన విషయమై ప్రభుత్వంవారికి ఆయన ఆఫీసు రాసింది. సంతకానికి ఆయన వద్దకు వచ్చింది. ఆ ఉత్తరంలోని చేత్రివాత అంత పరిచయమయినదిగా లేదు ఆయనకు. ఒక్కక్షణం ఆలోచించారు రావు... ఓహో—ఆ రాజశేఖరం సిఫారసు చేసిన కుర్రాడు రాసినట్లుంది. ఇతడి ఇంగ్లీషు బాగుంది--అనుకున్నారాయన.

ఆ ఇంగ్లీషు బాగున్న అబ్బాయి రావుగారి ఆఫీసులో మొదటిజీతం పుచ్చుకుని రెండు రోజులయింది. ఆ నెల రోజుల లోనే ఇతను మిగతా పద్దెనిమిదిమంది గుమాస్తాల్లాటివాడు కాడని పసికట్టింది జయంతి.

10

ఇంకో రెండు వారాల తర్వాత ఒక రోజు మధ్యాహ్నం టిఫిన్ వేళఅయింది. కొందరు హోటళ్ళకు వెళ్ళగా కొందరక్కడేవుండి, తెచ్చుకున్న పొట్లాలు విప్పసాగారు. టిఫిన్ రూము వెనకవైపు వరండాలో కుడి చివరనుండి, దానికెదురుగా అవతలికొనను క్లబ్ రూమువుంది. సాయి బయటికి వెళ్ళి, టిఫిన్ ముగించుకుని వచ్చాడు. క్లబ్ రూములో అయిదారుగురు గుమాస్తాలు కూచుని కబుర్లాడుతున్నారు. సాయి లోపలకివెళ్ళాడు. ఉన్న నాలుగు పత్రికలూ, నలుగురు చేతులలో ఉన్నాయి. వాళ్లేమో చేతులలో వాటి నుంచుకుని, మాట్లాడుకుంటున్నారు. సాయి ఐదు నిముషాలు చూశాడు. పరిస్థితిలో మార్పేమీ రాలేదు. ఈ లోపుగా జయంతివచ్చి ఆ గది గుమ్మం ముందర నిల్చుంది. ఆమెను గమనించి కూడా గమనించనట్లు ఊరుకున్నారు ఆ పురుష పుంగవులు.

"మిష్టర్! ఆ పత్రిక నిలా ఇస్తారా?"

ఆ మిష్టర్ సాయివైపు చూశాడు.

"మేం చదువుతున్నాం. కనపడ్డం లేదూ?"

"మీరు చదవడం లేదు. మాట్లాడుకుంటున్నారు కనకనే పత్రిక ఇమ్మని అడుగుతున్నాం—" అన్నాడు సాయి.

"ఏం, మేము మాట్లాడుకోవడానికి తమ పర్మిషన్ కావాలా?"

"ఇవతల ఇద్దరు పత్రికలు చూద్దామని నిల్చునివుంటే మీరు వాటినలా పట్టుకుని కూర్చోవడం—"

"ఓహోహో—మీ విషయం మీరు మాట్లాడండి చాలు. అవతలివాళ్ళకు కావలసివస్తే, వాళ్ళే అడుగుతారు—" అన్నాడు రెండో మిస్టరు. గొల్లుమన్నారు బృందం.

జయంతి అక్కడ నిలవలేదని చూడకనే తెలిసింది సాయికి.

"కలిసి ఉండవలసినవాళ్ళం మనం ఇలా వాదులాడ్డం ఏమీ బాగుండలేదు—" అన్నాడు సాయి.

"అహా! ఏమిమాట, ఏమిమాట!!"

"చేరి నెలకాలేదు, చిన్నయసూరిలా నీతులు చెబుతున్నాడు—"

"ఈయనగా రింకోరికి గార్డియన్ కూడానూ—"

సాయికి ఒళ్ళుమండింది. తమాయించుకుని అక్కడ నుండి గబగబా నడిచి తన సీటుకొచ్చాడు. వస్తూ, వస్తూ అటు చూస్తే ఆమె తనవైపు చూచినట్లనిపిస్తే అటు చూడకుండా వచ్చాడు. అరఘంట దాకా సాయి ఏమీ పని చెయ్యలేక

పోయాడు. ఛీ, ఈ మనుష్యులు ఎక్కడికి వెళ్ళినా ఇంతేనా... అనిపించింది. కాదు—అని అతడి మనసు ఎదుట నిలిచింది. మాటలు తప్పని కృతజ్ఞత. తలెత్తి చూశాడు. ఆమె తలవంచుకుని పని చేస్తూంది.

11

ఈ మధ్య రాజశేఖరం రిపోర్టరుగానే పని చేస్తున్నాడు. రెండింటికి అసెంబ్లీ రిపోర్టిచ్చేసి, సాయి ఆఫీసు కొచ్చేవాడు. ఇద్దరూ కలిసి వెళ్లి, కాఫీ తాగి వచ్చేవాళ్లు. వర్షాకాలం అవడం మూలాన్ని బీచీ మానేసి తమ గదిలోనే సాయంకాలాలు గడుపు తుండేవారు.

ఒక మధ్యాహ్నం సాయి పని చేసుకుంటుండగా రాజు వచ్చాడని బంట్రోతు చెప్పాడు. మామూలుగా సాయే వెళ్లి విజిటర్స్ గదిలోవున్న రాజుని కలుసుకునేవాడు. ఆవాళ చేతిలో పని అవసరమయింది గనక, రాజునే రమ్మనమని తన ప్రక్కన కుర్చీ వేయించాడు.

ఈ లోపుగా సాయి టేబిల్ మీది ఫైళ్లలో ఒకటి కావాలని అటొచ్చింది జయంతి.

నల్లటిచీర. నక్షత్రాల్లాంటి కళ్లు. రాజుని రెండు నెలలు వెనక్కు లాక్కెళ్లాయి.

ఉత్తరం పారేసుకున్న పెద్ద మనిషి కాబోలు—జయంతి పెదవులమీదకు రాలేదు చిరునవ్వు. వచ్చినపని మరచి వెనకెళ్లి పోయింది ఆవిడ.

తదేక దీక్షతో—వి. ఎస్. రావుగారు మెచ్చుకునే ఉత్తరం మరొక్కటి రాసి పారేసి తలెత్తాడు సాయి.

12

ఇంకో రోజు—

కొన్ని అతి ముఖ్యమయిన ఉత్తరాలకు జవాబులు రాయాలని సాయి చాల త్వరగా ఆఫీసు కొచ్చాడు. గంట తొమ్మిదయి ఉంటుందేమో! ఇంకా ఎవ్వరూ రాలేదు. వాచ్‌మన్ని కేకేసి టేబుల్ తుడిపించి, పనిలో కూచున్నాడు సాయి. ఒక ఉత్తరం ముగించాడో లేదో జయంతి రిక్షాదిగి, లోపలికి వచ్చింది. ఆమె మొహం చూస్తే స్నానం చేసినట్లు కనపడలేదు. ఆమె తిన్నగా అతడి దగ్గరకు వచ్చింది. ఆమె పెదవులు వణుకుతున్నాయి. ఆమె అంది—

“మా నాన్నకు పొద్దుటినుంచీ చాలా సీరియస్‌గా వుంది. డాక్టర్ కోసం వెళ్తుంటే దారిలో ఆఫీసులో ఎవరన్నా వుంటే సెలవు పెడుతున్నానని చెబుదామని వచ్చాను.”

"ఇంట్లో నాన్నగారిదగ్గర ఎవరున్నారు?" అని అడిగాడు సాయి.

"చెల్లాయి రాణివుంది. అది ఒకటే ఏముపు—"

"మీ ఇంటి అడ్రసు నా కివ్వండి......మీరు తిన్నగా ఇంటికి వెళ్లి నాన్నగారిని చూచుకోండి......పది నిముషాలలో నేను డాక్టరు గారితో వస్తాను" అని సాయి, అడ్రసు తీసుకుని, టాక్సీమీద అరమైలు దూరానవున్న తమ గదికి డబ్బుకోసం వెళ్లాడు. ఆ పూట 'ఆఫ్' అవడం మూలాన్న తీరిగా కూర్చుని సిగరెట్లు కాల్చుకుంటున్నాడు. రాజు సంగతి విని గాభరాగా బట్టలు తొడుక్కుని ఇద్దరూ కలిసి, వెళ్లి డాక్టర్ మూర్తిని తీసుకుని జయంతి వాళ్ల ఇల్లు చేరారు.

తండ్రిని డాక్టర్ పరీక్ష చేసినంతసేపూ జయంతి చావు బతుకులమధ్య ఊగిసలాడింది. ఛ... తానే గనక డాక్టరయి వుంటే ఏమయినా చేసి, ఆ అమ్మాయి తండ్రిని కాపాడుదునే అనుకున్నాడు రాజు. సాయిమూర్తి ప్రతిక్షణం కళ్లతో చూశాడు.

డాక్టర్ చెప్పాడు. "త్రాగుడు ఎక్కువయి, అది విషంగా పరిణమించింది. గుండె పూర్తిగా దెబ్బతింది. ఇప్పుడో ఇంజక్షనిస్తాను. ఇంకోటి సాయంకాలం. అలాగే రేపు రెండు, ఎల్లుండికాని ఏమీ చెప్పలేను."

జయంతి లోపలి గదిలోకి పోయింది. డాక్టరుకు డబ్బు లిచ్చి టాక్సీలో పంపాడు రాజు. రాణిని దగ్గరకు తీసుకుని ఓదార్చాడు సాయి.

అరఘంట తర్వాత హోటలునుంచి కేరియర్‌తో అన్నం తెప్పించాడు రాజు. జయంతి వద్దంటే కోప్పడ్డాడు. రాణికి దగ్గరుండి అన్నం పెట్టాడు సాయి.

సాయంకాలం డాక్టర్ మూర్తి వచ్చి రెండో ఇంజక్షనిచ్చాడు. రోగి పరిస్థితి పొద్దుటికన్న మెరుగేకాని, ఇంకా సందేహామే నన్నాడు.

13

ఇది జరిగిన పదిరోజుల తర్వాత—

ఒక మధ్యాహ్నం ఆఫీసులో కూచుని పని చేసుకుంటూండగా సాయికో కవరొచ్చింది. చింపిచూశాడు. అతడి గుండె భగ్గుమన్నది.

సాయి జయంతుల ప్రణయకలాపమంతా తనకు తెలుసుననీ, ఒకరోజు పొద్దున్నే ఆఫీసు దగ్గరకొచ్చి కలిసి, సెలవు పెట్టి మహాబలిపురం వెళ్ళినకథ చాల రమణీయమైనదనీ రాసిన

ఆ లేఖకుడు, పిల్లి కళ్ళు మూసుకుని పాలు తాగిన కథతో ముగించాడు.

సాయిబాబులోని ప్రతీ అణువూ పళ్ళు కొరికింది. అతడిలో పదివేలపిశుగులు పడ్డంతచప్పుడయింది. వెలుతురు, చీకటీసమ్మెట్లలై పొడిచింది. తలెత్తిచూచాడు. పంకాలు ప్రశాంతంగా తిరుగుతున్నాయి. వాటిక్రింద గుమాస్తాలు— కాదు రాక్షసులు ఏవో ఉత్తరాలు రాసుకుంటున్నారు. ఇంకా ఎందరిగుండెల చిచ్చులు పెట్టడానికో—సాయి అక్కడకూర్చోలేక పోయాడు. తిన్నగా లేచి నడుచుకుంటూ సముద్రతీరం చేరుకున్నాడు. దాదాపు నాలుగు మైళ్ళు నడిచినట్లు అతడికి తెలియదు. అలల హోరు అతడిని కొంతశాంత పరిచింది. కుర్రవాళ్లెవరో బట్టలతోనే స్నానాలు చేస్తున్నారు. నీళ్ళు చల్లుకుంటూ కేరింతలు కొడుతున్నారు, సాయి వాళ్ళను చూస్తూ నిల్చున్నాడు. దూరాన, ఆకాశమూ అర్ణవమూ చేతులు కలిపిన నీలిరంగు అంచుమీద, వికారంగా నల్లగీత కనబడితే, ఉలిక్కిపడి చూశాడు. పెద్ద పొగ ఓడ ఒకటి హార్బర్‌లోకి వస్తూంది.

అప్పుడింకా మూడవలేదు.

ఉన్నట్లుండి ఆకాశం మబ్బుల దుప్పటి కప్పుకుంది.

భోరుమని వర్షం మొదలయింది. బరువుగా నెత్తిమీద వర్షం పడుతుంటే జోలపాటలావుంది అతడి మెదడుకు. కొంతదూరం అలాగే నడవగా, ఒక రిక్షావాడు ఎదురయి. రిక్షా కావాలా అని అడిగితే అడ్రసు చెప్పి ఎక్కి కూర్చున్నాడు. గది చేరుకున్నాడు: బట్టలు మార్చుకున్నాడు. వి. ఎస్. రావుగారి పేరిట, ఆయన ఆర్టు మెచ్చుకోని ఉత్తరం ఒకటి రాశాడు.

అయిదింటికి రాజు వచ్చాడు. ఒక మూల పడేసివున్న తడిబట్టల్ని చూశాడు. సాయిని చూశాడు. అతడితల తడిగా ఉండడం గమనించాడు. తువ్వాలు తెచ్చి అతడి తల తుడిచాడు.

రాజు ఏమీ అడగలేదు. సాయే అన్నాడు; "ఆఫీసు నుండి వచ్చేశాను. దారిలో తడిశాను—". అని పడుకున్నాడు. రాజు ఒక ముఖ్యమయిన మీటింగ్ వుంటే రిపోర్టింగ్ కని వెళ్ళిపోయాడు.

దారిలో భోజనం ముగించుకుని, రాత్రి తొమ్మిదింటికి గదికి వచ్చాడు. సాయి అలాగే పడుకునివుంటే లేపి బలవంతాన లాక్కువెళ్ళి ఇంత అన్నం తినిపించాడు.

మరునటి రాజు పొద్దున కాఫీ తాగుతుండగా సాయి నవ్వాడు. "రాజూ! నిన్నటి విషయమంతా నీకు తర్వాత చెబుతానులే"—అన్నాడు.

రాజూ నవ్వాడు. నవ్వి, అవీ, ఇవి మాట్లాడి, "జయంతి వాళ్ళనాన్నకుపూర్తిగా నయమయినట్లేనోయ్ ... మరి నిన్న మధ్యాహ్నం వాళ్ళింటికి వెళ్ళివచ్చాను. ఇకమీదట ఆయన ఏమీ త్రాగనని డాక్టర్ మూర్తికి వాగ్దానం ఇచ్చాడు ...బిల్లును నాకు పంపమని మూర్తితో చెప్పివచ్చాను—"

కాఫీ తాగుతున్నవాడల్లా ఆగి, రాజు మొహం చూశాడు సాయి.

రాజులో నిండు సముద్రంలా ఏదో ఉత్సాహం తొణి కిస లాడుతూంది,

"అవును సాయీ... బిల్లునాకే పంపమన్నాను." అని సాయికళ్లలోకిచూస్తూ— "సాయీ! నేను జయంతిని భార్యగా స్వీకరించనిశ్చయించాను... నీ సాయంకావాలి" అన్నాడు రాజు.

అరగ్లాసుకాఫీనీ ఒక్కసారితాగి గ్లాసుని క్రింద పెట్టాడు సాయి. "రాజూ! నువ్వొక్క ఇంటివాడివి వవుతావంటే నే నే మయినా చెయ్యగలను... చెప్పు—"

సాయిచేతులను తనచేతుల్లోకి తీసుకున్నరాజు కనుల కొనల నీరునిండింది.

14

ఆఫీసులో వి. ఎన్, రావుగారు యథాప్రకారం తమ గదిలోకూచుని పనిచూచుకుంటున్నారు. తమసంతకానికని వుంచిన ఒకఇంగ్లీషుఉత్తరం చదివారు. దానిలోఒకేవాక్యంలో 'చిల్డ్రన్స్' అనీ, 'కేచ్డ్' అనీవున్నాయి. ఆయనకు విపరీతమయిన చిరాకొచ్చింది.

“ఛీ! ఛీ! ఛీ! ఇలాటి యం బ్రహ్మలందరూ తిష్ట వేసుక్కూచుంటారు. చక్కగా ఇంగ్లీషురాసే సాయిబాబు లాటి వాళ్లేమో రాజీనామాపారేసి పోతారు. ఆ అమ్మాయి కూడా బాగానేరాసేది. వాళ్ళనాన్నకు జబ్బని నెలరోజులు సెలవు పెట్టింది... ఇంకనాకు మిగిలింది ఈ పుంభావ సరస్వతులు... ఏం ఖర్మరా దేవుడా” అనుకుని ఆ లేఖారాజాన్ని రాసిన సరస్వతిని కేకేశారు రావుగారు.

15

“నాలుగురోజులలో రాజు గృహస్థు అవుతున్నాడు.

ఎంతో సంతోషకరమయిన వార్త. ఈ సందర్భంలో నేను వెళ్ళి జయంతి నాన్నతో మాట్లాడి ఆయనను ఈ పెళ్ళికి ఒప్పించగలిగాను. కులంకాని కులమని ఆయనఎంత పట్టుపట్టాడో... నారాజు.. హు! ఇకనుంచి అతడిని అలా పిలవగల్గిన హక్కు అతడిజీవిత భాగస్వామినిది అవుతుంది. ఆమాటఅను కుంటే ఎందుకోఏడుపు వస్తూంది... కాని ఒకయువకుడు పెళ్ళి చేసుకోవడంఅన్నది చాలాసాధారణమయిన విషయం. మామూలుగా అతడిమిత్రులందరూ సంతోసించవలసిన విషయం. మరి నే నెందుకిలా కుంగిపోతున్నాను? రాజు మారిపోతాడనా? మారడు... అతడు అపరంజి. ఆమె అమృతమూర్తి. వాళ్లిద్దరి జీవితాలూ పారిజాతమై పరిమళించాలి; పన్నీటిజల్లై చల్లగా సాగాలి. ఇది కోరుతున్న నాహృదయంలో చీకటిరేఖలాంటి అసూయఎవరిమీద... నెల క్రింద అతడిజీవితంలోకి ప్రవేశించిన ఒకయువతి రాజుని చేసుకుంటూందనా? భగవాన్ ... మమ్మల్నిద్దరినీ ఎందుకు కలిపావు... అంతఎత్తులకు వెళ్లిందల్లా ఇలా భూమ్మీదకు రాలడానికేనా— ... ఏవిటిది... పిల్లవాడిలా''— అని రాసుకున్నాడు డైరీలో.

అదే డైరీలో ఇంకోఅయిదురోజుల తర్వాత పేజీ—

''నిన్న రాజు జయంతుల జీవితాలు ఒక్కటయ్యాయి. క్షణం తీరికలేదు, డైరీ కూడా రాయలేకపోయాను... ముహూ

ర్తం అయింతర్వాత రాజుని పక్కగా గదిలోకి పిలిచి, నా చిన్న బహుమతి టేబిల్ ఫాన్‌ని చూపించి స్వీకరించమన్నాను. అతడు నన్ను కౌగలించుకున్నాడు... నా కళ్లు తుడిచాడు. రాజు ఎప్పటి రాజే! మారిపోడు... రాత్రి భోజనాలవద్ద నేను వడ్డన తీసుకున్నాను. రాజు కొక్కటి, జయంతి కొక్కటీ లడ్డూలు వేశాను. "అన్నయ్యా! ఇదేం అన్యాయం! ఆయనకు ఇంకో నాలుగు వేయించు—" అంది జయంతి. ఆమె అనురాగం హిమాలయంలా వుంది.

ఇంకొక్క రెండు నెలల తర్వాత

—"కొత్త ఉద్యోగం బాగానే ఉంటూంది. రాజు వేరే కాపురం పెట్టిం దగ్గర్నుండీ గది బావురుమంటూంది... వేరే గదిలోకి మారిపోతే—? రాజువచ్చి వాళ్లింటో ఉండమంటాడు. ఎలా ఉండను?... కొన్నాళ్లు ఎటయినా తిరిగివస్తే బాగుండును—"

—అటుపిమ్మట సల్ఫై రెండవ పేజీ.

"డైరీరాసి పదిరోజులయింది. ఎందుకో అర్థంకాని బద్ధకం వచ్చేస్తూంది... ఈ సోమరితనం మనసుదా, శరీరందా? ఏమో మరి—"డాక్టరు దగ్గరకు వెళదాం రమ్మంటాడు" రాజు, "మా ఇంట్లో ఉండండి అన్నయ్యా" అంటుంది జయంతి. ఎంత మంచితనం...! అయినా నిన్న రాజు అలా

ఎందుకు చేశాడు? సాయంకాలం ఆరింటికి హైకోర్టుదగ్గర కలుసు కుందామన్నాడు రాజు. అయినా నల్భైకి నేను అక్కడ ఉన్నాను. తానూ ఆరూ పది కొచ్చాడు. చాలా రోజులతర్వాత ఇద్దరమూ కలిసి బీచికి వెళ్ళామని మనసెంతో ఆహ్లాదంగావుంది. ఇద్దరం 'అన్నపూర్ణ' లోకి వెళ్ళాం టీ తాగుతుంటే రాజు చెప్పాడు. జయంతి చక్కటి టీ తయారు చేస్తుందట. బయటికివచ్చి, బీచివైపు తిరిగిన నన్ను చెయ్యి పట్టి ఆపాడు రాజు. "సాయీ! నన్ను క్షమించు— ఆఫీసుకు జయంతి ఫోన్ చేసింది. తిన్నగా ఇంటికి రమ్మంది. నీతో చెప్పానుకదా అని ఇలా వచ్చాను. మనం బీచికి ఇంకోరోజు వెళదాం. అర్థం చేసుకుంటావుకదూ—" అన్నాడు.

"అలాగేనోయ్–" అని నేనన్న అయిదో నిముషానికి రాజుని తీసుకుని వెళ్ళిపోయిం దొక రిక్షా... రాత్రల్లా నిద్ర లేదు... రాజూ! ఎలాచెప్పను... ఏమని చెప్పను..."

—మళ్ళీ ఎనిమిదిరోజుల తర్వాత ఆదివారంనాడు డైరీ తీసుకున్నాడు సాయి.

"పొద్దున్న రాజూ వాళ్ళింటికి భోజనానికి వెళ్ళాను. వాళ్ళాఫీసు టైపిస్టు మాలతిట. ఆమె, ఆమె భర్త శ్రీనివాసూ వచ్చారు. అందరం కలిసి భోజనం చేశాం. అదేదో పాలపిండి మిరియంట. జయంతి చేసింది. చాలా రుచిగావుంది. సరదా

గానే గడిచింది. అయినా, వాళ్ళు నలుగురిలోకి ఒక్కొక్కసారి కలిసి పోలేక పోయానేమో అన్పించింది. తీరా భోజనాలయాక శ్రీనివాస్ సిగరెట్టు వెలిగిస్తూ, రాజు చేతికి పేకెట్ నిచ్చాడు. "వద్దండీ, నేను కాల్చడం మానేసి రెండు వారాలయింది" అన్నాడు రాజు ఎంతో తాపీగా. నేను ఓడినచోట—నాలుగు నెలల్లో— విజయం సాధించిందన్నమాట జయంతి! ఎలాగయితేనేం రాజుని సిగరెట్ల పీడ వదిలించింది—అదే పది వేలు"

మళ్ళీ సోమవారం రోజు—

"...ఈ తలనొప్పి ఉండుండి వచ్చేస్తూంది. కొన్ని గంటలసేపు ప్రాణాలు తోడేస్తూంది. డాక్టర్ ఎక్స్‌రే కూడా తీసిచూశాడు...ఏమీ లేదంటాడు...అమ్మకు నన్ను చూడాలని ఉందిట...పాపం అమ్మ...ఏదో నెల కింత పంపడం మినహా ఆమెకు నేనేం చేశాను..."ఎన్నో నాళ్ళుండను...ఇక్కడికి రా" అని రాసింది అమ్మ—నెల్లూరు వెళ్లాలి"

16

"జయా! సాయి వాళ్లమ్మ మొన్న గురువారంనాడు

పోయిందట. సాయి రాశాడు. తాను వెళ్లేసరికే చాలా నీరసంగా ఉందట. ఒక్కరోజు జ్వరం వచ్చిందట. మర్రోజు పొద్దున లేచి అవీ, ఇవీ మాట్లాడి పడుకుందిట. మళ్లీ లేవలేదట.''

''ఎంత కష్టమండీ అన్నయ్యకు... అసలే ఈ మధ్య ఏవిటోగా అయిపోయాడూ...''

''నిజం జయా! సాయి మునుపటిలా లేడు ఈసారి సాయి వస్తే, బలవంతాన్నైనా మనింట్లో ఉంచుకోవాలి...''

''నిజమేనండీ–ఆయన ఆరోగ్యం బాగుపడగానే చక్కటి అమ్మాయిని చూసి పెళ్లిచేయాలి–''

''తమరా పెళ్లిలో పెత్తందార్రై వెలిగిపోతారన్నమాట–''

జయంతి నవ్వింది.

''మరి జయా! ఈ లోపుగా మన అమ్మను కూడా వచ్చేస్తే, అమ్మా, కూతురూ కలిసి జోరైన సందడి చేస్తారన్నమాట''–

–వారం గడిచింది. పదివారాలు గడిచాయి. సాయి రాలేదు. అతడినుండి ఉత్తరమూ రాలేదు.

ఏమిటి... ఏమి జరిగింది... వారానికి రెండుత్తరాలు రాసేవాడివే ఎందుకు రాయలేదు ఆరోగ్యం బాగుండ లేదా... రాజు ఉండలేకపోయాడు.

ఒకవారం సెలవు పెట్టి నెల్లూరువెళ్ళి వాకబు చేశాడు. వాళ్ళమ్మ పోయినతర్వాత మూడు వారాలు నెల్లూళ్ళోవున్నాడట సాయి—తర్వాత, ఉన్న చిన్న ఇంటిని అమ్మేసి వెళ్ళాట్ట ...రాజు కంతా అయోమయంగావుంది. అక్కడనుండి గుంటూరు వెళ్లాడు. మదరాసు వెళ్ళింతర్వాత ఆయన్ను చూడలేదని చెప్పాడు ఒకతను. అతనిపేరు రవూఫ్‌ట. సాయి ఎక్కడికి వెళ్లాడు. ఏం చేస్తున్నాడు—రాజు గుంటూరునుండి విజయవాడకు వెళ్లాడు.

అక్కడ వి. ఎన్. రావు కంపెనీ ఏజెంటు సుందర్రావని ఒకాయన కన్పించాడు. "...సాయిబాబంటే—సన్నగా పొడుగ్గా కాస్త నెరిసిన జుత్తుతో ఉండేవాడు. ఆయనేనా—మా కంపెనీలో కొంతకాలం పనిచేశాడు కదండీ... అయితే మానేశాను—"

"ఎక్కడ? ఎక్కడ?"

"హిహి... నేనీ మధ్య కొన్ని పెళ్లి పరీక్షలకు వెళ్ళి వస్తున్నాలెండి—పోయిన్నెల గుంటూరు వెళ్ళాను. తిరి వస్తుంటే మంగళగిరి స్టేషనులో సాయిబాబులాటి ఆయ

బండిదిగి పోతున్నాడు. ఎక్కడో చూచినట్లుందే అని గుర్తుగా తెచ్చుకొని, పిలవబోయేసరికి బండీ కదిలింది. అయినా వెళ్ళి పోయాడు.''

''ఓ'' రాజు మనసులోని ఆశ మునిగింది.

''అన్నట్లు మీరు మంగళగిరి వెడతారేమోకదూ— నేనూ మీతో బాటే వస్తా. నేను కడప దాకా వెళ్తున్నా... కడపలో చంద్రశేఖరంగారని ఒక రిటైర్డ్ టీచరున్నారు. వాళ్ళ అమ్మాయిని చూడ్డానికి—''

''చంద్రశేఖరమా? మీరు చూడబోయే అమ్మాయి పేరు ఇందిరేనా?''

''ఆ! మీకు తెలుసేవిటి వాళ్ళు—''

''అవును'' ఇతను జీవితంలో భాగస్వామినిని వెతుక్కుంటూ తన చెల్లెల్ని చూడడానికి వెళ్తున్నాడు. తనేమో తన ప్రాణాన్ని వెతుక్కుంటూ తిరుగుతున్నాడు. జీవితం ఏదో పెద్ద దాగుడుమూతలాటలా అనిపించింది రాజుకు. మంగళగిరి కూడా నెల్లూరులాగే, గుంటూరులాగే జవాబు చెప్పింది. పిచ్చెత్తినట్లయింది.

సాయీ—ఎందుకు నాకీ శిక్ష—ఎప్పుడొస్తావు నా దగ్గరకు... ఎక్కడున్నావు... పొద్దు పొడిస్తే ఒకరి నొకరు చూడ

కుండా ఉండలేమే– ఇన్ని నెలలు ఎలా ఉండగలిగావు? ఆఖరికి ఉత్తరమన్నా లేదే. ఎందుకు? ఎందుకు?

చిక్కి సగమై ఇల్లు చేరాడు రాజు. రోజొక్క యుగంగా మూడు నెలలు గడిచాయి జయంతిని చూచుకుని ఎంతో సంభాళించుకుని ఉండ ప్రయత్నించాడు రాజు. అయినా అతడి లోని నీడ ఆమెకు తెలియకపోలేదు.

సాయి గదికి అద్దెకు వుంటున్నాడు రాజు

17

రాజు ఆఫీసుకు వెళ్తూ వస్తూ ఉన్నాడు. ఒక సాయం కాలం అతడింటికి వచ్చేసరికి జయంతి వంటగదిలో వుంది. ఏదో పాడుకుంటూ ఉంది... పడక కుర్చీలో కూలబడ్డాడు రాజు. అప్రయత్నంగా అతడి కళ్ళు కేలెండరుమీద పడ్డాయి. ఇవాళ్టికి ఆరు నెలలయి తొమ్మిది రోజులయింది. ఇంకా ఎన్ని రోజులు సాయి తనకు దూరంగా ఉంటాడు??

'గడియ యేనియు ఇక విడిచిపోకుమా–

ఎగసిన హృదయము పగుల నీకుమా–' జయంతి సన్నగా పాడుకుంటూంది. రాజు కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

సాయి, తను అడగ్గా, ఆ సముద్రతీరాన ఎన్ని వందలసార్లు పాడాడా గొప్పపాటను—ఆ పాట చివర 'ఎన్నినాళ్ళకీ బ్రతుకు పండేను—ఎంత హాయి ఈ రేయి నిండేనో—' అన్న పంక్తులు పాడేటప్పుడు సాయి కళ్లు మూసుకునేవాడు!

అటొచ్చిన జయంతి రాజుని చూసి—ఆశ్చర్యపోయింది. అలికిడి విని కండ్లు తెరిచాడు రాజు ... మాట్లాడకుండా ఆమె ఒక ఉత్తరం తెచ్చి ఇచ్చింది... అది వి. ఎన్. రావు గారు రాసిన ఉత్తరం. తను ఆఫీసులో కొన్ని ఖాళీలు ఏర్పడ్డాయనీ, సాయిబాబు ఇష్టపడితే అతడిని వాటిలో ఒకదానికి తీసుకోదలిచాననీ రాశారు ఆయన.

నిట్టూర్చాడు రాజు. జయంతి ఇచ్చిన కాఫీ తాగాడు.

"అన్నయ్యా వస్తారండి" అందిఆమె... రాజు నవ్వాడు. జయంతి రాజు సంతోషానికికోసం తాను చేయగలిగిందెల్లా చేస్తూంది. అయినా, అతడి ఆవేదన తీర్చడం తను చెయ్యలేని పని అని ఆమెకు తెలియక కాదు. తానొక తల్లియైననాడు రాజు పాపనుచూసి కొంత బాధ మరచి పోగలడని ఆశించింది ఆమె. ఏనాటికయినా నా అన్నయ్య వెనక్కొ-స్తాడని... అన్నయ్య, ఆయన పాపాయీ ఆడుకుంటుంటే తను చూడగలనన్న నమ్మకాన్ని వెలిగించుకుంది జయంతి.

—ఆరోజు పొద్దున్నే రాజు లేచి ఇవాల్టికి ఆరున్నర నెలలు అయిపోతుంది అనుకున్నాడు.

18

అదేరోజు రాత్రి కడపలో ఇందిర అన్న అమ్మాయి పడుకుని నిద్రరాక ఇటూ అటూ పొర్లుతూంది. అవతలిగదిలో వాళ్ళమ్మా, నాన్నా పెళ్ళి సంబంధాల గురించి మాట్లాడుకుంటున్నారు.

"ఏవిటో... అమ్మా నాన్నలకు బరువుగా ఎంతకాలం ఇలా ఉండడమో— ఎవరో ఒకాయన వారం ముందు విజయవాడనుండి వచ్చి వెళ్ళారు. సుందరరావుట... అంతా అయిపోయిందనుకున్నారు... తీరా చూస్తే వాళ్ళ కుటుంబంలో చాలమందికి క్షయట... ఏదో ఒకటి సెటిల్మెంటూ అయి, నేను వెళ్ళిపోతే అమ్మా, నాన్నా హాయిగా రాజన్నయ్య దగ్గర వుండిపోతారు. అసలు అందరినీ వచ్చెయ్యమని జయంతి వదిన చాలసార్లు రాసింది. నేనైనా ఓసారి మద్రాసు వెళ్ళాలి—ఒదినకు బలే వంటలొచ్చుట—అన్నీ నేర్చేసుకోవాలి—" అనుకుంటున్న ఇందిర ఆలోచనల కడ్డంగా వాళ్ళ నాన్న స్వరం వినపడింది.

"ఇదిగో—నిన్న ఆ మదనపల్లివాళ్ళకు అమ్మాయి

జాతకం పంపానా—వాళ్లు గనక సరిపోయిందని వ్రాస్తే నేనే మదనపల్లి వెళ్లి, అన్ని వివరాలూ కనుక్కొనివస్తా—ఆ తర్వాత అమ్మాయిని చూడ్డానికి రమ్మంటా—" అన్నారాయన.

"ఇంకా ఎన్నాళ్లో ఈ పరీక్షలు"—అంది ఇందిర తల్లి.

"ఏం చేస్తాం—నీ కొడుకు ప్రబుద్ధుడు—ఆ చక్కటి సంబాధంవుంటే చేతులారా విడిచిపెట్టాడు. పై పెచ్చు ఏదో అర్థంకాని చెత్తంతా రాస్తాడు—"

రాజఅన్నయ్య ఎంతో మంచివాడు—అనుకుంది ఇందిర.

19

ఆమె అలా అనుకున్న తర్వాత పదోరోజున రాజు ముందు గదిలో పేపరు చదువుకుంటుండగా, జయంతి పిలిచింది. పరుగెత్తి వెళ్లాడు. ఆమె రొప్పుతూ, కళ్ళు మూసుకుంటూ, పళ్ళు కొరుకుతూ వుంది,

రాజుకేమీ తోచలేదు ... మంచినీళ్ళిమ్మంది జయంతి.

ఇచ్చాడు రాజు. లేడీ డాక్టరును పిలుచుకురమ్మంది. ఆపని చేశాడు.

లేడీ డాక్టర్ జయంతిని చూచింది. సాయంకాలం ఆరింటికి రాజు తండ్రి కాగల సూచన లున్నాయనీ, జయంతి ఆరోగ్యం దివ్యంగా ఉందనీ, ఏమీ గాభరా పడనక్కరలేదనీ హామీ ఇచ్చి వెళ్ళింది.

జయంతి పడకమీదే వుంది. హోటలు కేరియర్ తెప్పించాడు రాజు. భోజనం అయింతర్వాత కుర్చీలో కూర్చు న్నాడు. పూర్వం అయితే భోజనంకాగానే సిగరెట్టు కావలసి వచ్చేది... ఇప్పుడా బాధ లేదు... హఠాత్తుగా గుండె కెలికినట్లు యింది. సాయి ఎన్నిసార్లు చెప్పాడు సిగరెట్లు మానమని... తను మానలేదు. కాని, కాని... సాయీ...

20

"పోస్ట్!"

అదిరిపడి వెళ్ళి అందుకున్నాడు రాజు. నాన్న రాశారు. మదనపల్లినుండి వారంకింద కడప వచ్చారట—ఆ సంబంధం కుదరడం ఖాయమట——ఇంకో రెండు నెలలలో ఇందిర పెళ్ళిట.

హమ్మయ్య అనుకున్నాడు రాజు.

కాని, ఆఖరి పేరాకు వచ్చేసరికి అతడి కళ్ళు చెదరి పోయాయి—ఏమిటిది?

మదనపల్లిలో నాన్న వెళ్ళిన ఆ వనుడి ఇంటో—ఏదో మద్రాసు ఊసు వచ్చేసరికి, వాళ్ళన్నారట. మొన్న మొన్నటి దాక వాళ్లెదురింటో లక్ష్మమ్మ అని ఒకావిడ ఉండేదని, వాళ్ళతో బాటు సాయిబాబు అనే అతడుండేవాడని, రెండు వారాల క్రిందే లక్ష్మమ్మ చిత్తూరు దగ్గర పల్లె పట్టు అనే గ్రామానికి వెళ్ళిందనీ—అక్కడివాళ్ళు చెప్పినట్లు నాన్న రాశారు!

ఏమిటి ఈ ఘోరం! నాన్న ఇలా నెమ్మదిగా ఉత్తరం రాయడమేమిటి—సాయి పేరు వినగానే తన కాయన ఒక టెలిగ్రాం ఇచ్చివుంటే తానుపోయి తన సాయిదగ్గర మరుక్ష ణం వాలునే—హు...నాన్ననని ఏం లాభం...సాయి ఎక్క డికో వెళ్లిపోయినట్లు నాన్నకు తాను రాయలేదు. రాసినా వాళ్లకు అర్థం కాదు...

ఎలాగయితేనేం సాయి దొరికాడు...ఇంకో క్షణం వృథా చెయ్యడానికి వీలులేదు...కాని, కాని, జయంతిని విడిచి ఎలా వెళ్లడం...జయంతి నాన్నా, చెల్లెలూ కూడా

సమయానికి తగ్గట్టు ఊళ్ళో లేరే—జయంతి తొలి ప్రసవం... క్షణం ఆలసించకుండా సాయిని కలుసుకోవాలి...

రాజు నాన్న ఉత్తరాన్ని తీసుకువెళ్ళి జయంతి చేతి కిచ్చాడు. ఆమె చదివింది.

"తక్షణం బయలుదేరి వెళ్ళండి... వెళ్ళి అన్నయ్యను ఇక్కడికి తీసుకొచ్చేయండి..."

"మరి నువ్వో—"

"నాకేమీ ఫరవాలేదని డాక్టర్ చెప్పిందిగా మన పాపాయీ, అన్నయ్యా ఒక్కసారే వస్తారు కాబోలు. వెళ్ళండి ఆయన్ను తీసుకురండి—"

రాజు మాలతిని ఫోన్ మీద పిలిచాడు. ఆమెనూ, ఆమె భర్తనూ తమ ఇంటికివచ్చి రెండు రోజులుండమని పరిస్థితి వివరించాడు.

వెటర్నరీ డైరెక్టర్ కార్యాలయం ఫోన్ అరఘంట దాకా ఆ నగరంలో ఇంకెవరికీ లభించలేదు. అంతసేపూ మాలతి ఆమె భర్తతో మాట్లాడిందన్నమాట.

21

మూడుగంటలకు ఇల్లు విడిచాడు రాజు. నగరి వెళ్తున్న

బస్సెక్కాడు. ముప్పైమైళ్లు వెళ్ళి, ఆబస్సు ఆగిపోయింది. ఇంజన్ పాడయిందని గంటసేపు రిపేరు చేశాడు డ్రైవరు. 'దేవుడా! మనుషులకు రెక్కలివ్వకపోతివే—' అని తపించింది రాజు హృదయం. ఎట్టకేలకు కండక్టరు ప్రక్కవూరికి నడిచి, అక్కడి నుండి ఫోన్ చెయ్యగా మద్రాసు నుండి ఇంకో బస్సు వచ్చింది. సాయంకాలం ఆరింటికి రాజు నగరిచేరాడు. ఆపూట అక్కడి నుండి పల్లెటూరు వెళ్లే ఆఖరి బస్సు వెళ్లి పోయిందన్నారు. భూమికుంగి పోయినట్లయింది రాజుకు. పరిస్థితి వివరించగా ఒక్కొక్కసారి పల్లెపట్టువైపు ఏవయినా లారీలు వెళ్తుంటాయని చెప్పారు. ఎవరో. అదృష్టవశాత్తు అలాటి లారి ఒకటి దొరి కింది. దాన్నెక్కాడు రాజు రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు పల్లె పట్టులో అడుగు పెట్టాడు రాజు.

క్రొత్త చోటు. తన అన్వేషణ ఎక్కడ ప్రారంభించాలో కూడా తెలియలేదు రాజుకు. అలా అలా వాకబు చేసుకుంటూ వచ్చాడు. లక్ష్మమ్మ పేరువిని కొందరు అతడి వైపు ఎగా దిగా చూశారు.

రాత్రి పదిన్నరకు మిషన్ స్కూలు కాంపౌండ్ పక్కన వున్న చిన్న పెంకుటింటి ముందర నిలిచాడు రాజు.

దేవుడా. ఇది సరయినఇల్లు కావాలి అనుకుంటూ తలుపు తట్టాడు.

ఒక నల్లటి స్త్రీ—ముప్పై యేళ్లుంటా యేమో—తలుపు తీసింది. ఆమె చేతిలోని లాంతరు వెలుతురులో తళుక్కుమంది ఆమె ముక్కుపుడకని వజ్రం.

"మీరేనా లక్ష్మమ్మగారూ?" అని అడిగాడు రాజు—గుండె క్షణానికి లక్షసార్లు కొట్టుకుంటూండగా—

"అవును లోపలికి రండి—" అందావిడ.

ఒక్క క్షణం కళ్లు మూసుకున్నాడు రాజు... కళ్లు తెరచి గడప దాటాడు.

"కూచోండి...". రెండేళ్ల కింద చూచిన ఒక ఫోటో గుర్తుకు వస్తూంది ఆమెకు.

"సాయిబాబుని మీ రెరుగుదురా ?"

ఆమెనవ్వింది. "ఎరగకేం... బాగా ఎరుగుదును... మహర్షిలాంటి మనిషి... గుంటూరులో ఆయన మాయింటో ఉండేవారు—"

గుంటూరులో ఉండగా ఒక ఉత్తరంలో సాయి పేర్కొన్న మహాలక్ష్మి ఈవిడేనా అనిపించింది రాజుకి.

అడిగితే అవునన్నది ఆవిడ.

"సాయిబాబు ఏడి—" ఆ ఒక్కొక్క అక్షరంలోనూ అతడి జీవితంలోని ఆశలన్నీ ఘనీభవించినాయి.

హఠాత్తుగా మహాలక్ష్మి మొహం మారింది. ఆమె కిటికీగుండా దూరంగా చూసింది. ద్వాదశి వెన్నెల నిశ్శబ్దంగా కురుస్తూంది. పొలాలు నిండి ఆకుపచ్చదనం అల్లనల్ల నాడు తూంది... ఆమె పెదవులు కదలినట్లున్నాయి.

సాయి మరి లేడు!

రాజు పెద్దగా అరిచాడు.

అవును... ఆయన లేరు—మెదడులో ఏదో జ్వరంట—అదుగో—ఆ పొలా లవతల మట్టిలో ఆయనను కలిపింది తనే—అంది మహాలక్ష్మి.

కాదు... ఇదంతా అబద్ధం... ఎక్కడో పొరబాటు జరిగింది... సాయి తన్ను విడిచిపోడు...

మొగుడుని విడిచి వచ్చేసింది తను. మదనపల్లిలో ఉంటూ ఒకసారి తిరుపతి వెళ్లింది. అక్కడ ఒక సత్రవు అరుగుమీద ఆయన కన్పించారు. చాలా జబ్బుగా ఉన్నారు. తన తోబాటు వస్తేకాని కదలనని కూచుంటే వచ్చారు. ఆయన రాక తన బతుకును మార్చివేసింది. అది రెండు నెలల క్రిందట ...డాక్టర్లు ఇంకేమీ లాభం లేదనేసరికి ఏదయినా పల్లెటూరిలోకి—ప్రశాంతతలోకి వెళ్లిపోదామన్నారు. సరే నన్నది తను. ఇక్కడి కొచ్చినమూడోరోజు సాయంకాలం ఆకిటికీ ప్రక్కన కుర్చీలో కూర్చుని ఆపొలాలను చూస్తూనే ఆ ప్రశాంత

తల్లోకి కలిసిపోయారు. ఆయన ఎందుకలా అయారో తనకు తెలియదు. తానడగలేదు. ఆయన మాట్లాడేవారు కారు.

నెమ్మదిగా చాలా నెమ్మదిగా రాజుకు తా నింతసేపటి నుంచీ వింటున్న మాటల అర్థం తెలియసాగింది.

అయితే—

అయితే తన సాయిబాబు తనకు కనపడడన్నమాట!

తా నేమవాలి?

భోరుమని పాపాయిలా ఏడిచాడు రాజు.

అతడి కళ్ళనీళ్ళు తుడిచింది మహాలక్ష్మి.

—తెల్లవారఝామున, సాయి వదలి పెట్టిన కొన్ని ఉత్తరాలను, ఒకటి రెండు పుస్తకాలనూ తీసుకుని జీవచ్ఛవంలా వెనక్కి బయలుదేరాడు రాజశేఖరం.

మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకు ఇల్లు చేరాడు.

గుమ్మంలో ఎదురయింది మాలతి. కడపకు టెలిగ్రాం ఇప్పించా నన్నది.

జయంతి ఉన్న గదిలోకి వెళ్ళాడు. ఆమె ఒళ్ళంతా కళ్ళుగా చూసింది— "నేను వెళ్ళేదాకా సాయి ఉండలేదు. జయా—" మళ్ళీ దుఃఖం పొంగింది... కట్టలు తెంచుకుని తాండవించింది.

జయ నెమ్మదిగా తన ప్రక్కన ఉన్న ఉయ్యాలలోని చిల్లిబుల్లి చేతులనూ కాళ్ళనూ చూపించింది— "అమ్మగో ండి సాయిబాబు!" అంది.

రాజు నవ్వాడు.

22

అయిదు రోజులదాకా రాజు ఉలుకు లేదు. పలుకులేదు. ంత్రంలా తిన్నాడు. నిద్రపోయాడు. లేచాడు. మాలతి నేమి అర్థంకాలేదు. ఆ రోజు సాయంకాలం రాజు వెళ్ళి యి గదిని ఖాళీచేశాడు. అక్కడి కాగితాలూ, డైరీలూ న్నీ తెచ్చాడు. వాటన్నిటినీ తగలబెట్టడానికి ఆ రాత్రి ూర్చున్నాడు.

ఒక్కొక్క డైరీయే మండి పోతూంటే ఒక్కొక్క క్క రాలిపోతున్న పక్షిలా కొట్టుకుంది అతడి హృదయం. న్న ఉత్తరాలు—అందులో చాలా వరకు తాను రాసినవి— న్న జ్ఞాపకాలు–అన్నీ కరిగిపోతున్నాయి... అయిపోయింది . ఇంకొక కట్ట మాత్రమే ఉంది. తీశాడు రాజు.

ఒక కార్డు ఉంది... దానిమీద అక్షరాలు పెద్దగా, మ కగా, ఎక్కువ చదువుకోనివాళ్లు రాసినట్లున్నాయి.

ఆ ఉత్తరం రాసిన సాయి తల్లి ఎక్కువగా ఏం చదు కుండ గనుక—

కొత్తగా ఉన్న ఆ చేతి రాతను కాస్త గమని చూశాడు రాజు. అక్కడ కొన్ని అక్షరాలు అగ్నిశిఖలై. చాయి.

'...నువ్వు పెళ్ళి చేసుకోదలచిన తర్వాత నీ మిత్ర కోసం ఆగడం అనవసరం. నువ్వు నీకు నచ్చిన ఆ జయం చేసుకో... ఆశీస్సులు—అమ్మ'

—బెడ్‌రూములో కాబోలు టేబిల్‌ఫాన్ హో మంటూ తిరుగుతూంది.

(భారతి—'